

สรุปผลการวิจัย อภิป്രายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการและการใช้สารนิเทศของสมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุในด้านเนื้อหา รูปแบบ วัตถุประสงค์ในการใช้สารนิเทศ แหล่งสารนิเทศที่ใช้ และปัญหาในการใช้สารนิเทศ โดยมีแนวเหตุผลว่าสมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุต้องการและใช้สารนิเทศด้านสุขภาพอนามัยมาก โดยสมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุส่วนใหญ่ใช้สารนิเทศเพื่อวัตถุประสงค์ในการแก้ปัญหาสุขภาพ และใช้สารนิเทศจากแหล่งสารนิเทศที่เป็นบุคคล โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลจากผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร รวมทั้งสิ้น 222 คน ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา 171 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 77.03

สรุปผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ปรากฏว่าผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 53.22) มากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 46.78) มีสถานภาพสมรสสูงสุด (ร้อยละ 51.14) รองลงมา มีสถานภาพหม้าย (ร้อยละ 33.92) และโสด (ร้อยละ 9.94) ตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถามมีการศึกษาระดับอุดมศึกษาสูงสุด (ร้อยละ 32.75) รองลงมา ตามลำดับ ได้แก่ ระดับมัธยมศึกษา (ร้อยละ 26.90) ประถมศึกษา (ร้อยละ 24.56) และเตรียมอุดมศึกษา (ร้อยละ 15.79) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ (ร้อยละ 89.47) ไม่ได้ประกอบอาชีพ ผู้ที่ประกอบอาชีพทำงานในลักษณะต่าง ๆ คือ ทำงานในหน่วยงานเอกชน (ร้อยละ 5.26) ทำงานอิสระภายในบ้าน (ร้อยละ 3.51) และทำงานอิสระนอกบ้าน (ร้อยละ 1.75) ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนสูงสุดมีรายได้ต่ำกว่า 2,000 บาท และรายได้ระหว่าง 2,001-4,000 บาท (ร้อยละ 22.22 เท่ากัน) จำนวนรองลงมา มีรายได้สูงกว่า 12,000 บาท (ร้อยละ 16.96)

ในด้านสภาพที่อยู่อาศัย ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนสูงสุด (ร้อยละ 26.32) อยู่กับคู่สมรสและบุตร รองลงมาอยู่กับบุตร และอยู่กับบุตรและหลาน (ร้อยละ 15.20 เท่ากัน) ผู้ที่อยู่ตามลำพังมีน้อย (ร้อยละ 10.53) ผู้ตอบแบบสอบถามมีกิจกรรมประจำวันหลายประเภท ได้แก่ ดูโทรทัศน์ (ร้อยละ 87.72) ฟังวิทยุ (ร้อยละ 81.29) ออกกำลังกายหรือเล่นกีฬา (ร้อยละ 80.12) และอ่านหนังสือ (ร้อยละ 75.44) ตามลำดับ

สำหรับวัตถุประสงค์ในการใช้สารสนเทศ ผลจากการวิเคราะห์พบว่าวัตถุประสงค์ของสมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุในการใช้สารสนเทศ เรียงตามลำดับร้อยละ ได้แก่ เพื่อแก้ปัญหาสุขภาพ (ร้อยละ 90.60) เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ (ร้อยละ 82.46) เพื่อเพิ่มพูนความรู้ (ร้อยละ 80.70) เพื่อความเพลิดเพลิน (ร้อยละ 68.42) เพื่อความมั่นคงในจิตใจ (ร้อยละ 56.14) เพื่อความมั่นใจในตนเอง (ร้อยละ 41.52) เพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจ (ร้อยละ 18.13) และเพื่อการปฏิบัติงาน (ร้อยละ 7.60) (ตารางที่ 8)

ความต้องการและการใช้สารสนเทศ

ด้านเนื้อหา

สมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุมีความต้องการและการใช้สารสนเทศในเนื้อหาต่าง ๆ ในระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่ (11 จาก 12 ด้าน) และสมาชิกที่มีความต้องการและการใช้เนื้อหาของสารสนเทศในระดับมาก 1 ด้านคือ สุขภาพอนามัย (ค่าเฉลี่ย 2.52 และ 2.50) สำหรับเนื้อหาของสารสนเทศที่สมาชิกมีความต้องการและการใช้ในระดับปานกลาง ตามลำดับค่าเฉลี่ย ได้แก่ เนื้อหาด้านความปลอดภัย (ค่าเฉลี่ย 2.40 และ 2.15) ที่อยู่อาศัย (ค่าเฉลี่ย 2.21 และ 2.14) การท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ย 2.20 และ 2.00) ศาสนาและความเชื่อ (ค่าเฉลี่ย 2.12 และ 2.05) ภูมิศาสตร์ (ค่าเฉลี่ย 2.11 และ 1.93) ความรู้ทั่วไป (ค่าเฉลี่ย 2.11 และ 1.86) สวัสดิการสังคม (ค่าเฉลี่ย 2.04 และ 1.85) ประวัติศาสตร์ (ค่าเฉลี่ย 1.98 และ 1.89) วัฒนธรรม (ค่าเฉลี่ย 1.94 และ 1.89) กฎหมาย (ค่าเฉลี่ย 1.94 และ 1.86) และชีวประวัติ (ค่าเฉลี่ย 1.94 และ 1.83) (ตารางที่ 9)

ความต้องการและการใช้สารนิเทศเนื้อหาต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

ด้านศาสนาและความเชื่อ สมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุมีความต้องการและการใช้สารนิเทศด้านศาสนาและความเชื่อในระดับปานกลางสอดคล้องกันทุกหัวข้อ หัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ หลักคำสอนในศาสนา (ค่าเฉลี่ย 2.40 และ 2.34) รองลงมาได้แก่ วันสำคัญทางศาสนา (ค่าเฉลี่ย 2.25 และ 2.13) การฝึกปฏิบัติทางศาสนา (ค่าเฉลี่ย 2.17 และ 2.08) และสถานที่สำคัญทางศาสนา (ค่าเฉลี่ย 2.09 และ 2.05) (ตารางที่ 10)

ด้านวัฒนธรรม สมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุมีความต้องการและการใช้สารนิเทศด้านวัฒนธรรมในระดับปานกลางสอดคล้องกันทุกหัวข้อ และมีค่าเฉลี่ยความต้องการและการใช้สารนิเทศสูงสุดตรงกันในหัวข้อขนบธรรมเนียมประเพณี (ค่าเฉลี่ย 2.16 และ 2.07) หัวข้อที่สมาชิกมีความต้องการและการใช้รองลงมา 3 หัวข้อในลำดับค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกัน ได้แก่ ภาษา (ค่าเฉลี่ย 2.14 และ 1.99) ดนตรี (ค่าเฉลี่ย 2.13 และ 2.00) และวรรณกรรม (ค่าเฉลี่ย 2.13 และ 1.99) แต่สมาชิก มากกว่าครึ่งหนึ่งไม่ต้องการและไม่ใช้สารนิเทศด้านวัฒนธรรม 3 หัวข้อ ได้แก่ ทัศนศิลป์ (ร้อยละ 56.14) การละเล่นและหัตถกรรม (ร้อยละ 52.05 เท่ากัน) ตามลำดับ

ด้านกฎหมาย สมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุมีความต้องการและการใช้สารนิเทศด้านกฎหมายในระดับปานกลางสอดคล้องกันทุกหัวข้อ แต่มีอันดับความต้องการและการใช้แตกต่างกัน โดยสมาชิก มีความต้องการสารนิเทศหัวข้อกฎหมายภาษีอากรสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 2.01) รองลงมาได้แก่ กฎหมายประกันสังคม (ค่าเฉลี่ย 1.97) กฎหมายอาญา (ค่าเฉลี่ย 1.91) และกฎหมายส่วนบุคคล (ค่าเฉลี่ย 1.88) ตามลำดับ แต่สมาชิก มีการใช้สารนิเทศหัวข้อกฎหมายอาญาสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 1.81) รองลงมาได้แก่ กฎหมายภาษีอากร (ค่าเฉลี่ย 1.79) กฎหมายส่วนบุคคล (ค่าเฉลี่ย 1.75) และกฎหมายประกันสังคม (ค่าเฉลี่ย 1.71) ตามลำดับ (ตารางที่ 12)

ด้านความปลอดภัย สมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุมีความต้องการและการใช้สารนิเทศด้านความปลอดภัยในระดับปานกลางสอดคล้องกันทุกหัวข้อ โดยหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ อุบัติเหตุภายในบ้าน (ค่าเฉลี่ย 2.42 และ 2.17) รองลงมาได้แก่ อุบัติเหตุภายนอกบ้าน (ค่าเฉลี่ย 2.41 และ 2.16) อุบัติภัย (ค่าเฉลี่ย 2.37 และ 2.15) และโจรภัย (ค่าเฉลี่ย 2.32 และ 2.07) ตามลำดับ (ตารางที่ 13)

ด้านที่อยู่อาศัย สมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุมีความต้องการและการใช้สารนิเทศด้านที่อยู่อาศัยในระดับปานกลางสอดคล้องกันทุกหัวข้อ โดยหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการบำรุงรักษาบ้าน (ค่าเฉลี่ย 2.39 และ 2.25) รองลงมาได้แก่ การจัดและดูแลบ้าน (ค่าเฉลี่ย 2.28 และ 2.22) และการจัดสภาพแวดล้อมของบ้าน (ค่าเฉลี่ย 2.23 และ 2.11) (ตารางที่ 14)

ด้านสุขภาพอนามัย สมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุมีความต้องการและการใช้สารนิเทศด้านสุขภาพอนามัยสอดคล้องกันทุกหัวข้อในระดับมากและระดับปานกลาง หัวข้อของสารนิเทศที่สมาชิกมีความต้องการและการใช้สอดคล้องกันในระดับมาก ตามลำดับค่าเฉลี่ย ได้แก่ การป้องกันโรค (ค่าเฉลี่ย 2.75 และ 2.70) การดูแลรักษาร่างกาย (ค่าเฉลี่ย 2.57 และ 2.56) และการออกกำลังกาย (ค่าเฉลี่ย 2.56 และ 2.53) (ตารางที่ 15)

ด้านสวัสดิการสังคม สมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุมีความต้องการและการใช้สารนิเทศด้านสวัสดิการสังคมในระดับปานกลางสอดคล้องกันทุกหัวข้อ และมีค่าเฉลี่ยความต้องการและการใช้สูงสุดและรองลงมาตรงกันในหัวข้อ แหล่งให้ความช่วยเหลือด้านสุขภาพ (ค่าเฉลี่ย 2.38 และ 2.15) และหัวข้อแหล่งให้ความช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัย (ค่าเฉลี่ย 2.10 และ 1.94) แต่สมาชิกจำนวนมากกว่าครึ่งไม่ต้องการและไม่ใช้สารนิเทศด้านสวัสดิการสังคม 2 หัวข้อ ได้แก่ แหล่งให้ความช่วยเหลือด้านการเงิน (ร้อยละ 57.89) และแหล่งให้ความช่วยเหลือด้านอาชีพ (ร้อยละ 59.06) (ตารางที่ 16)

ด้านภูมิศาสตร์ สมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุมีความต้องการและการใช้สารนิเทศด้านภูมิศาสตร์ในระดับปานกลางสอดคล้องกันทุกหัวข้อ โดยหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สภาพแวดล้อม (ค่าเฉลี่ย 2.22 และ 2.01) รองลงมาได้แก่ ภูมิอากาศ (ค่าเฉลี่ย 2.21 และ 1.97) ภูมิประเทศ (ค่าเฉลี่ย 2.00 และ 1.84) และชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ในภูมิภาคต่าง ๆ (ค่าเฉลี่ย 1.96 และ 1.82) ตามลำดับ (ตารางที่ 17)

ด้านการท่องเที่ยว สมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุมีความต้องการและการใช้สารนิเทศด้านการท่องเที่ยวในระดับปานกลางสอดคล้องกันทุกหัวข้อ หัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือสถานที่ท่องเที่ยวในประเทศ (ค่าเฉลี่ย 2.29 และ 2.13) รองลงมาได้แก่ การเตรียมตัวในการท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ย 2.09 และ 1.95) สถานที่ท่องเที่ยวในต่างประเทศ (ค่าเฉลี่ย 2.08 และ 1.88) และสำนักงานหรือแหล่งที่จัดท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ย 2.07 และ 1.84) ตามลำดับ (ตารางที่ 18)

ด้านประวัติศาสตร์ สมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุมีความต้องการและการใช้สารสนเทศด้านประวัติศาสตร์ในระดับปานกลางสอดคล้องกันทุกหัวข้อ หัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ประวัติสถานที่สำคัญในประเทศไทย (ค่าเฉลี่ย 2.18 และ 2.01) รองลงมาได้แก่ ประวัติศาสตร์ไทยสมัยต่าง ๆ (ค่าเฉลี่ย 2.17 และ 1.97) และตำนาน/ประวัติของจังหวัดและท้องถิ่นในประเทศไทย (ค่าเฉลี่ย 2.07 และ 1.86) (ตารางที่ 19)

ด้านชีวประวัติ สมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุมีความต้องการและการใช้สารสนเทศด้านชีวประวัติในระดับปานกลางสอดคล้องกันทุกหัวข้อ และมีค่าเฉลี่ยของความต้องการและการใช้สารสนเทศสูงสุดตรงกันในหัวข้อ พระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ไทย (ค่าเฉลี่ย 2.41 และ 2.23) หัวข้อสารสนเทศที่สมาชิกมีความต้องการและการใช้รองลงมา ได้แก่ ชีวประวัติบุคคลสำคัญของไทยด้านการปกครอง การเมือง (ค่าเฉลี่ย 2.13 และ 2.00) ชีวประวัติบุคคลสำคัญของไทยด้านวรรณกรรม (ค่าเฉลี่ย 2.03 และ 1.83) และชีวประวัติบุคคลสำคัญของไทยด้านศิลปวัฒนธรรม (ค่าเฉลี่ย 2.02 และ 1.86) แต่สมาชิกฯ ส่วนใหญ่ไม่ต้องการและนำใช้สารสนเทศด้านชีวประวัติ 2 หัวข้อ คือ ชีวประวัติบุคคลสำคัญของโลกด้านวิทยาศาสตร์ (ร้อยละ 74.26 และ 73.10) และชีวประวัติบุคคลสำคัญของโลกด้านศิลปวัฒนธรรม (ร้อยละ 69.77 และ 45.61) (ตารางที่ 20)

ด้านความรู้ทั่วไป สมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุมีความต้องการและการใช้สารสนเทศด้านความรู้ทั่วไปในระดับปานกลางและสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ (9 จาก 11 หัวข้อ) และมีความต้องการและการใช้ในระดับแตกต่างกัน 2 หัวข้อ โดยสมาชิกฯ มีความต้องการในระดับมาก แต่มีการใช้ในระดับปานกลาง ได้แก่ ข่าวเกี่ยวกับผู้สูงอายุ และสมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุ (ค่าเฉลี่ย 2.54 และ 2.36) และข่าวเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ในประเทศไทย (ค่าเฉลี่ย 2.53 และ 2.34) หัวข้อของสารสนเทศที่สมาชิกฯ มีความต้องการและการใช้สอดคล้องกันในระดับปานกลาง 3 ลำดับแรก ได้แก่ ความรู้เรื่องต้นไม้ (ค่าเฉลี่ย 2.16 และ 2.00) ข่าวเหตุการณ์ต่าง ๆ ในต่างประเทศ (ค่าเฉลี่ย 2.11 และ 1.99) และประกาศต่าง ๆ ของทางราชการ (ค่าเฉลี่ย 2.10 และ 1.90) (ตารางที่ 21)

ด้านรูปแบบ

สมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุมีความต้องการและการใช้รูปแบบของสารนิเทศในระดับปานกลางและสอดคล้องกันทุกประเภท ตามลำดับค่าเฉลี่ย ได้แก่ การสื่อสารระหว่างบุคคล (ค่าเฉลี่ย 2.30 และ 2.20) การสาธิต (ค่าเฉลี่ย 2.29 และ 2.16) วัสดุตีพิมพ์ (ค่าเฉลี่ย 1.84 และ 1.75) และวัสดุไม่ตีพิมพ์ (ค่าเฉลี่ย 1.78 และ 1.76) (ตารางที่ 22)

ความต้องการและการใช้สารนิเทศรูปแบบต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้ :-

วัสดุตีพิมพ์ สมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุมีความต้องการและการใช้สารนิเทศในรูปแบบวัสดุตีพิมพ์ในระดับปานกลางสอดคล้องกันทุกชนิด ซึ่งสมาชิก มีความต้องการและการใช้รูปแบบของสารนิเทศประเภทวัสดุตีพิมพ์ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ วารสาร/นิตยสาร (ค่าเฉลี่ย 2.00 และ 1.97) รองลงมาได้แก่ หนังสือ (ค่าเฉลี่ย 1.98 และ 1.87) จุลสาร/แผ่นพับ (ค่าเฉลี่ย 1.76 และ 1.65) และแผนที่ (ค่าเฉลี่ย 1.67 และ 1.55) ตามลำดับ (ตารางที่ 23)

รูปแบบของสารนิเทศที่สมาชิก จำนวนมากไม่ต้องการและไม่ใช้ ได้แก่ หนังสือ (ร้อยละ 48.54 และ 46.20) และแผนที่ (ร้อยละ 40.35 และ 42.69) (ตารางที่ 24)

วัสดุตีพิมพ์ที่เป็นหนังสือ สมาชิก มีความต้องการและการใช้ในระดับปานกลางสอดคล้องกันทุกประเภท แต่มีอันดับความต้องการและการใช้แตกต่างกัน โดยสมาชิกมีความต้องการหนังสือประเภทสารคดี/วิชาการสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 2.09) รองลงมาได้แก่ พจนานุกรม (ค่าเฉลี่ย 2.05) บันทึคดี (ค่าเฉลี่ย 1.91) และสารานุกรม (ค่าเฉลี่ย 1.89) ตามลำดับ แต่สมาชิก มีการใช้หนังสือประเภทพจนานุกรมสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 1.94) รองลงมาได้แก่ สารคดี/วิชาการ (ค่าเฉลี่ย 1.93) บันทึคดี (ค่าเฉลี่ย 1.84) และสารานุกรม (ค่าเฉลี่ย 1.77) แต่มีสมาชิก จำนวนมากไม่ต้องการและไม่ใช้หนังสือประเภทสารานุกรม (ร้อยละ 41.52 และ 44.44)

วัสดุไม่ตีพิมพ์ สมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุมีความต้องการและการใช้รูปแบบของสารนิเทศประเภทวัสดุไม่ตีพิมพ์ในระดับปานกลางสอดคล้องกันทุกชนิด โดยรูปแบบของสารนิเทศประเภทวัสดุไม่ตีพิมพ์ที่มีค่าเฉลี่ยความต้องการและการใช้สูงสุดคือ เทปบันทึกเสียง (ค่าเฉลี่ย 2.05 และ 1.99) รองลงมาได้แก่ วิดิทัศน์ (ค่าเฉลี่ย 1.80 และ 1.73) ภาพยนตร์ (ค่าเฉลี่ย 1.71 และ 1.65) และภาพนิ่ง (สไลด์) (ค่าเฉลี่ย 1.61 และ 1.51) แต่มี

สมาชิกฯ จำนวนมากไม่ต้องการและไม่ใช้วัสดุไม้ตีพิมพ์ประเภทภาพยนตร์ (ร้อยละ 39.18 และ 40.94) และภาพนิ่ง (สไลด์) (ร้อยละ 39.77 และ 43.27) (ตารางที่ 25)

การสื่อสารระหว่างบุคคล สมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุมีความต้องการและการใช้สารนิเทศในรูปแบบของการสื่อสารระหว่างบุคคลในระดับปานกลางสอดคล้องกัน รูปแบบของสารนิเทศประเภทการสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การสนทนา (ค่าเฉลี่ย 2.31 และ 2.24) รองลงมาได้แก่ การอภิปรายและบรรยาย (ค่าเฉลี่ย 2.29 และ 2.15) (ตารางที่ 26)

แหล่งสารนิเทศ

สมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุใช้แหล่งสารนิเทศต่าง ๆ ในระดับปานกลางทุกประเภท และแหล่งที่มีการใช้สูงสุด คือ แหล่งสารนิเทศที่เป็นสื่อมวลชน (ค่าเฉลี่ย 2.43) รองลงมาได้แก่ แหล่งสารนิเทศที่เป็นบุคคล (ค่าเฉลี่ย 1.88) แหล่งสารนิเทศที่เป็นสถาบัน (ค่าเฉลี่ย 1.84) และแหล่งสารนิเทศที่เป็นสมบัติส่วนบุคคล (ค่าเฉลี่ย 1.70) ตามลำดับ (ตารางที่ 27)

สมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุใช้แหล่งสารนิเทศต่าง ๆ ในระดับปานกลางเกือบทุกแหล่ง (19 จาก 20 แหล่ง) และมีการใช้ในระดับน้อยเพียง 1 แหล่งคือ แหล่งสารนิเทศสถาบันที่เป็นสมาคมวิชาชีพ (ค่าเฉลี่ย 1.49) แหล่งสารนิเทศที่มีการใช้ในระดับปานกลางค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ แหล่งสารนิเทศสื่อมวลชนที่เป็นโทรทัศน์ (ค่าเฉลี่ย 2.46) รองลงมาได้แก่ แหล่งสารนิเทศสื่อมวลชนที่เป็นวิทยุ (ค่าเฉลี่ย 2.43) แหล่งสารนิเทศสื่อมวลชนที่เป็นหนังสือพิมพ์ (ค่าเฉลี่ย 2.40) และแหล่งสารนิเทศสถาบันที่เป็นชมรมผู้สูงอายุ (ค่าเฉลี่ย 2.37) ตามลำดับ (ตารางที่ 28)

การใช้แหล่งสารนิเทศต่าง ๆ ของสมาชิกฯ สรุปได้ดังนี้ :-

แหล่งสารนิเทศที่เป็นสมบัติส่วนบุคคล สมาชิกฯ มีการใช้ในระดับปานกลางทุกแหล่งที่มีการใช้สูงสุด คือ สารนิเทศที่ตนเองสะสมไว้ (ค่าเฉลี่ย 1.75) รองลงมาได้แก่ สารนิเทศของผู้ที่มีความรู้หรือผู้เชี่ยวชาญ (ค่าเฉลี่ย 1.74) (ตารางที่ 28)

แหล่งสารนิเทศที่เป็นบุคคล สมาชิกฯ มีการใช้ในระดับปานกลางทุกแหล่ง และที่มีการใช้สูงสุด คือ ครอบครัว (ค่าเฉลี่ย 2.11) รองลงมาคือ แพทย์ (ค่าเฉลี่ย 1.98) (ตารางที่ 28)

แหล่งสารนิเทศที่เป็นสถาบัน สมาชิก มีการใช้ในระดับปานกลางเกือบทุกแห่ง (6 จาก 7 แห่ง) มีการใช้ในระดับน้อย 1 แห่งคือ สมาคมวิชาชีพ (ค่าเฉลี่ย 1.49) แหล่งสารนิเทศที่เป็นสถาบันที่มีการใช้ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ชมรมผู้สูงอายุ (ค่าเฉลี่ย 2.37) รองลงมาคือ โรงพยาบาลหรือคลินิกผู้สูงอายุในโรงพยาบาล (ค่าเฉลี่ย 2.11) แต่สมาชิก ส่วนใหญ่ไม่ใช้แหล่งสารนิเทศที่เป็นสถาบัน 2 แห่ง ได้แก่ กรมประชาสัมพันธ์หรือศูนย์บริการของกรมประชาสัมพันธ์ (ร้อยละ 54.39) และสมาคมวิชาชีพ (ร้อยละ 60.23) (ตารางที่ 28)

แหล่งสารนิเทศที่เป็นสื่อมวลชน สมาชิก มีการใช้ระดับปานกลางทุกแห่ง แหล่งสารนิเทศสื่อมวลชนที่มีการใช้สูงสุดคือ โทรทัศน์ (ค่าเฉลี่ย 2.46) รองลงมาได้แก่ วิทยุ (ค่าเฉลี่ย 2.43) และหนังสือพิมพ์ (ค่าเฉลี่ย 2.40) (ตารางที่ 28)

ปัญหาการใช้สารนิเทศ

สมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุประสบปัญหาการใช้สารนิเทศในระดับปานกลางทุกด้าน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยของปัญหาสูงสุดคือ ปัญหาจากตนเอง (ค่าเฉลี่ย 1.94) รองลงมาได้แก่ ปัญหาจากรูปแบบของสารนิเทศ (ค่าเฉลี่ย 1.78) และปัญหาจากแหล่งสารนิเทศ (ค่าเฉลี่ย 1.75) ตามลำดับ (ตารางที่ 29) สมาชิก ประสบปัญหาจากการใช้สารนิเทศด้านต่าง ๆ ดังนี้ :-

ปัญหาจากตนเอง สมาชิก ประสบปัญหาจากตนเองระดับปานกลางทุกประเด็น ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ปัญหาสุขภาพร่างกาย (ค่าเฉลี่ย 2.06) รองลงมาคือ ปัญหาสายตา (ค่าเฉลี่ย 2.04) และมีสมาชิกจำนวนมากไม่ประสบปัญหาในเรื่องไม่มีเวลา (ร้อยละ 40.53) (ตารางที่ 30)

ปัญหาจากรูปแบบของสารนิเทศ สมาชิก ประสบปัญหาจากรูปแบบของสารนิเทศในระดับปานกลางทุกประเภท รูปแบบของสารนิเทศที่มีค่าเฉลี่ยของปัญหาสูงสุดคือ วัสดุไม่มีตีพิมพ์ (ค่าเฉลี่ย 1.88) รองลงมาได้แก่ วัสดุตีพิมพ์ (ค่าเฉลี่ย 1.81) การสาธิต (ค่าเฉลี่ย 1.74) และการสื่อสารระหว่างบุคคล (ค่าเฉลี่ย 1.69) ตามลำดับ (ตารางที่ 31)

ปัญหาจากการใช้สารนิเทศในรูปแบบต่าง ๆ ของสมาชิก ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ วัสดุตีพิมพ์ราคาแพง (ค่าเฉลี่ย 2.05) ปัญหา รองลงมา 3 อันดับแรก ได้แก่ วัสดุตีพิมพ์

มีขนาดตัวหนังสือเล็กเกินไป (ค่าเฉลี่ย 2.02) วัสดุไม่ตีพิมพ์ราคาแพง (ค่าเฉลี่ย 1.98) วิธีการใช้ยุ่งยาก และเนื้อหาไม่ตรงกับความต้องการ (ค่าเฉลี่ย 1.91 เท่ากัน) (ตารางที่ 32) ปัญหาการใช้แต่ละรูปแบบมีดังนี้

วัสดุตีพิมพ์ ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ วัสดุตีพิมพ์มีราคาแพง (ค่าเฉลี่ย 2.05) รองลงมาคือ ขนาดตัวหนังสือเล็กเกินไป (ค่าเฉลี่ย 2.02) (ตารางที่ 32)

วัสดุไม่ตีพิมพ์ ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ วัสดุไม่ตีพิมพ์มีราคาแพง (ค่าเฉลี่ย 1.98) รองลงมาได้แก่ วิธีการใช้ยุ่งยากและเนื้อหาไม่ตรงกับความต้องการ (ค่าเฉลี่ย 1.99 เท่ากัน) (ตารางที่ 32)

การสื่อสารระหว่างบุคคล ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้อภิปรายหรือบรรยายใช้ภาษา ยาก (ค่าเฉลี่ย 1.76) รองลงมาได้แก่ หัวข้อที่อภิปรายหรือบรรยายไม่ตรงกับความสนใจ (ค่าเฉลี่ย 1.70) (ตารางที่ 32)

การสาธิต ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้สาธิตอธิบายหรือสาธิตเร็วเกินไป (ค่าเฉลี่ย 1.81) รองลงมาได้แก่ เรื่องที่สาธิตไม่ตรงกับความต้องการ (ค่าเฉลี่ย 1.74) (ตารางที่ 32)

หนึ่งในด้านรูปแบบของสารนิเทศ มีสมาชิกฯ ที่ไม่มีปัญหาเป็นจำนวนมากเกือบทุก ประเด็น (ร้อยละ 37.43-50.88) โดยปัญหาจากสารนิเทศประเภทการสาธิตในประเด็น อุปกรณ์ที่ใช้สาธิตไม่น่าสนใจมีผู้ตอบไม่มีปัญหาสูงสุด (ร้อยละ 50.88) ปัญหาจากรูปแบบ ของสารนิเทศที่มีผู้ตอบว่าไม่มีปัญหาเป็นจำนวนน้อย (ร้อยละ 24.56) มีเพียงประเด็นเดียว คือ วัสดุตีพิมพ์มีขนาดตัวหนังสือเล็กเกินไป (ตารางที่ 32)

ปัญหาจากแหล่งสารนิเทศ สมาชิกฯ ประสบปัญหาจากการใช้แหล่งสารนิเทศต่าง ๆ ในระดับปานกลางทุกประเภท แหล่งสารนิเทศที่มีค่าเฉลี่ยของปัญหาสูงสุดคือ แหล่งสารนิเทศ ที่เป็นสื่อมวลชน (ค่าเฉลี่ย 1.98) รองลงมาได้แก่ แหล่งสารนิเทศที่เป็นสถาบัน (ค่าเฉลี่ย 1.76) แหล่งสารนิเทศที่เป็นบุคคล (ค่าเฉลี่ย 1.67) และแหล่งสารนิเทศที่เป็นสมบัติส่วนตัว บุคคล (ค่าเฉลี่ย 1.64) ตามลำดับ (ตารางที่ 33)

สมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุประสบปัญหาจากการใช้แหล่งสารนิเทศต่าง ๆ สรุปได้

ดังนี้ :-

แหล่งสารนิเทศที่เป็นสมบัติส่วนบุคคล สมาชิกฯ ประสบปัญหาการใช้แหล่งที่เป็นสมบัติส่วนบุคคลในระดับปานกลางทุกประเด็น ปัญหาที่สมาชิกฯ ประสบมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สารนิเทศของผู้ที่มีความรู้หรือผู้เชี่ยวชาญภาษายากทำให้ไม่เข้าใจ (ค่าเฉลี่ย 1.78) รองลงมาได้แก่ สารนิเทศของตนเองมีการสะสมหรือการจัดเก็บไม่ต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย 1.74) สารนิเทศของผู้ที่มีความรู้หรือผู้เชี่ยวชาญเนื้อหาไม่ตรงกับความต้องการ (ค่าเฉลี่ย 1.68) ตามลำดับ ปัญหาการใช้สารนิเทศจากแหล่งสารนิเทศที่เป็นสมบัติส่วนบุคคลแต่ละแหล่งมีดังนี้ :-

สารนิเทศของตนเอง ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การสะสมหรือการจัดเก็บไม่ต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย 1.74) รองลงมาคือ เนื้อหาไม่ตรงกับความต้องการ (ค่าเฉลี่ย 1.63) (ตารางที่ 34).

สารนิเทศของเพื่อนหรือญาติ ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เนื้อหาไม่ตรงกับความต้องการ (ค่าเฉลี่ย 1.67) รองลงมาคือ ใช้ได้ในเวลาจำกัด (ค่าเฉลี่ย 1.66) (ตารางที่ 34)

สารนิเทศของผู้ที่มีความรู้หรือผู้เชี่ยวชาญ ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ภาษายากทำให้ไม่เข้าใจ (ค่าเฉลี่ย 1.78) รองลงมาคือ เนื้อหาไม่ตรงกับความต้องการ (ค่าเฉลี่ย 1.68) (ตารางที่ 34)

ปัญหาการใช้แหล่งสารนิเทศที่เป็นสมบัติส่วนบุคคล มีสมาชิกฯ ตอบว่าไม่มีปัญหาเป็นจำนวนมาก (ร้อยละ 40.94-49.70) โดยประเด็นที่มีผู้ตอบว่าไม่มีปัญหาสูงสุดคือ สารนิเทศของตนเองมีเนื้อหาไม่ตรงกับความต้องการ (ร้อยละ 49.70) รองลงมาคือ สารนิเทศของตนเองมีเนื้อหาไม่ทันสมัย และสารนิเทศของเพื่อนหรือญาติมีเนื้อหาไม่ตรงกับความต้องการ (ร้อยละ 49.12 เท่ากัน)

แหล่งสารนิเทศที่เป็นบุคคล สมาชิกฯ ประสบปัญหาการใช้สารนิเทศจากแหล่งสารนิเทศที่เป็นบุคคลในระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่ (23 จาก 26 ประเด็น) และมีปัญหาในระดับน้อยเพียง 3 ประเด็น ปัญหาที่สมาชิกฯ ประสบมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ปัญหาแหล่งสารนิเทศนักสังคมสงเคราะห์ในประเด็นไม่ทราบจะติดต่อของพบอย่างไร (ค่าเฉลี่ย 1.99) รองลงมาได้แก่ แหล่งสารนิเทศแพทย์มีเวลาให้เข้าพบจำกัด (ค่าเฉลี่ย 1.80) และไม่ได้รับความสะดวกในการขอพบ (ค่าเฉลี่ย 1.85) สมาชิกฯ ประสบปัญหาการใช้สารนิเทศจากแหล่งสารนิเทศที่เป็นบุคคลต่าง ๆ ดังนี้ :-

ครอบครัว สมาชิกฯ ประสบปัญหาการใช้สารนิเทศจากครอบครัวในระดับปานกลาง 2 ประเด็น และระดับน้อย 1 ประเด็น คือ สารนิเทศที่ได้รับไม่ถูกต้อง (ค่าเฉลี่ย 1.49) ประเด็นของปัญหาที่สมาชิกฯ ประสบในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ไม่มีโอกาสได้รับสารนิเทศจากครอบครัว (ค่าเฉลี่ย 1.73) อันดับรองลงมาคือ บุคคลในครอบครัวไม่สามารถให้สารนิเทศที่ต้องการได้ (ค่าเฉลี่ย 1.59) (ตารางที่ 35)

ญาติ พี่น้อง สมาชิกฯ ประสบปัญหาการใช้สารนิเทศจากญาติ พี่น้อง ในระดับปานกลางทุกประเด็น ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ไม่สามารถให้สารนิเทศที่ต้องการได้ (ค่าเฉลี่ย 1.71) รองลงมาได้แก่ ไม่มีเวลาให้สารนิเทศ (ค่าเฉลี่ย 1.70) (ตารางที่ 35)

เพื่อนหรือเพื่อนบ้าน สมาชิกฯ ประสบปัญหาการใช้สารนิเทศจากเพื่อนหรือเพื่อนบ้านในระดับปานกลางทุกประเด็น ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ไม่ค่อยมีโอกาสได้รับสารนิเทศ (ค่าเฉลี่ย 1.79) รองลงมาได้แก่ ไม่สามารถให้สารนิเทศที่ต้องการได้ (ค่าเฉลี่ย 1.76) (ตารางที่ 35)

นักสังคมสงเคราะห์ สมาชิกฯ ประสบปัญหาการใช้สารนิเทศจากนักสังคมสงเคราะห์ในระดับปานกลางทุกประเด็น ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ไม่ทราบจะติดต่อขอพบได้อย่างไร (ค่าเฉลี่ย 1.99) รองลงมาได้แก่ ไม่ได้รับความสะดวกในการติดต่อขอพบ (ค่าเฉลี่ย 1.78) และมีเวลาให้เข้าพบจำกัด (ค่าเฉลี่ย 1.75) (ตารางที่ 35)

พยาบาล สมาชิกฯ ประสบปัญหาการใช้สารนิเทศจากพยาบาลในระดับปานกลาง 3 ประเด็น และระดับน้อย 2 ประเด็น ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ สารนิเทศที่ได้รับไม่ตรงกับความต้องการ (ค่าเฉลี่ย 1.42) ค่าเฉลี่ยลำดับรองคือ ให้สารนิเทศไม่ถูกต้อง (ค่าเฉลี่ย 1.48) สำหรับปัญหาในระดับปานกลางที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีเวลาให้เข้าพบจำกัด (ค่าเฉลี่ย 1.75) รองลงมาคือ ให้สารนิเทศไม่ละเอียด (ค่าเฉลี่ย 1.56) (ตารางที่ 35)

แพทย์ สมาชิกฯ ประสบปัญหาในการใช้สารนิเทศจากแพทย์ในระดับปานกลางทุกประเด็น ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีเวลาให้เข้าพบจำกัด (ค่าเฉลี่ย 1.86) รองลงมาได้แก่ ไม่ได้รับความสะดวกในการขอพบ (ค่าเฉลี่ย 1.85) (ตารางที่ 35)

พระหรือนักบวช สมาชิกฯ ประสบปัญหาการใช้สารนิเทศจากพระหรือนักบวชในระดับปานกลางทุกประเด็น ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ไม่ค่อยมีเวลาให้เข้าพบ รองลงมาได้แก่ (ค่าเฉลี่ย 1.56) สารนิเทศที่ได้รับไม่ตรงกับความต้องการ (ค่าเฉลี่ย 1.55) (ตารางที่ 35)

แหล่งสารนิเทศที่เป็นสถาบัน สมาชิกฯ ประสบปัญหาการใช้สารนิเทศจากแหล่งสารนิเทศที่เป็นสถาบันในระดับปานกลางทุกประเด็น แต่สมาชิกฯ ประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 45.61-49.71) ตอบว่าไม่ประสบปัญหาจากแหล่งสารนิเทศที่เป็นสถาบันทุกประเด็น

สำหรับสมาชิกฯ ที่ประสบปัญหาการใช้สารนิเทศจากแหล่งสารนิเทศที่เป็นสถาบันต่าง ๆ ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ แหล่งสารนิเทศสถาบันที่เป็นร้านจำหน่ายหนังสือในประเด็นหนังสือราคาแพง (ค่าเฉลี่ย 2.41) รองลงมา 3 ลำดับแรก ได้แก่ แหล่งสารนิเทศสถาบันที่เป็นกรมประชาสัมพันธ์หรือศูนย์บริการของกรมประชาสัมพันธ์ตั้งอยู่ห่างไกลและสมาคมวิชาชีพในประเด็นไม่ทราบบริการสารนิเทศที่จัด (ค่าเฉลี่ย 2.07 เท่ากัน) แหล่งสารนิเทศสถาบันที่เป็นสมาคมวิชาชีพในประเด็นไม่ทราบสถานที่ตั้ง (ค่าเฉลี่ย 2.04) และไม่ทราบระเบียบการใช้บริการ (ค่าเฉลี่ย 2.00) (ตารางที่ 36) สมาชิกฯ ประสบปัญหาจากแหล่งสารนิเทศที่เป็นสถาบันต่าง ๆ ดังนี้ :-

ห้องสมุด ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สถานที่ตั้งอยู่ห่างไกล (ค่าเฉลี่ย 1.87) ค่าเฉลี่ยรองลงมา ได้แก่ ขั้นตอนการขอใช้บริการยุ่งยาก (ค่าเฉลี่ย 1.64) (ตารางที่ 36)

โรงพยาบาลหรือคลินิกผู้สูงอายุในโรงพยาบาล ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สถานที่ตั้งอยู่ห่างไกล (ค่าเฉลี่ย 1.85) รองลงมาได้แก่ ขั้นตอนการขอใช้บริการยุ่งยาก (ค่าเฉลี่ย 1.79) ไม่ได้รับความสะดวกจากผู้ให้บริการและบรรยากาศไม่จูงใจให้บริการ (ค่าเฉลี่ย 1.75 เท่ากัน) ตามลำดับ (ตารางที่ 36)

ศูนย์บริการสาธารณสุข ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สถานที่ตั้งอยู่ห่างไกล (ค่าเฉลี่ย 1.86) รองลงมา ได้แก่ ขั้นตอนการขอใช้บริการยุ่งยาก (ค่าเฉลี่ย 1.70) และไม่ได้รับความสะดวกจากเจ้าหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย 1.69) (ตารางที่ 36)

กรมประชาสัมพันธ์หรือศูนย์บริการของกรมประชาสัมพันธ์ ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สถานที่ตั้งอยู่ห่างไกล (ค่าเฉลี่ย 2.07) รองลงมา ได้แก่ ขั้นตอนการขอใช้บริการยุ่งยาก (ค่าเฉลี่ย 1.90) (ตารางที่ 36)

ชมรมผู้สูงอายุ ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ บริการข่าวสารไม่สม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ย 1.74) รองลงมาได้แก่ บรรยากาศไม่จูงใจให้ใช้บริการ (ค่าเฉลี่ย 1.56) เรื่องที่จัด

บรรยายไม่ตรงกับความต้องการ (ค่าเฉลี่ย 1.55) และไม่มีการรวบรวมและจัดเก็บสารนิเทศ และเสียค่าใช้จ่ายสูง (ค่าเฉลี่ย 1.54 เท่ากัน) ตามลำดับ (ตารางที่ 36)

สมาคมวิชาชีพ ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ไม่ทราบบริการที่จัด (ค่าเฉลี่ย 2.07) รองลงมาได้แก่ ไม่ทราบสถานที่ตั้ง (ค่าเฉลี่ย 2.04) และไม่ทราบระเบียบการใช้บริการ (ค่าเฉลี่ย 2.00) ตามลำดับ (ตารางที่ 36)

ร้านจำหน่ายหนังสือ ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ หนังสือมีราคาแพง (ค่าเฉลี่ย 2.11) รองลงมาคือ หนังสือที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุมีจำหน่ายน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.93) (ตารางที่ 36)

แหล่งสารนิเทศที่เป็นสื่อมวลชน สมาชิกฯ ประสบปัญหาการใช้สารนิเทศจากแหล่งสารนิเทศที่เป็นสื่อมวลชนในระดับปานกลางทุกประเด็น แต่มีสมาชิกจำนวนมาก (ร้อยละ 37.43-56.14) ไม่มีปัญหาจากการใช้แหล่งสารนิเทศที่เป็นสื่อมวลชนทุกประเด็น แต่มีสมาชิกจำนวนมาก (ร้อยละ 37.43-56.14) ไม่มีปัญหาจากการใช้แหล่งสารนิเทศที่เป็นสื่อมวลชนทุกประเด็น

สำหรับสมาชิกฯ ที่ประสบปัญหาการใช้สารนิเทศจากแหล่งสารนิเทศที่เป็นสื่อมวลชน ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ วิทยุมีรายการเกี่ยวกับผู้สูงอายุ และหนังสือพิมพ์มีตัวหนังสือขนาดเล็กเกินไป (ค่าเฉลี่ย 2.10 เท่ากัน) รองลงมาได้แก่ โทรทัศน์มีรายการเกี่ยวกับผู้สูงอายุ และนิตราสารรายการวิทยุเกี่ยวกับผู้สูงอายุ (ค่าเฉลี่ย 2.08 เท่ากัน) (ตารางที่ 37) ปัญหาที่สมาชิกฯ ประสบจากแหล่งสารนิเทศที่เป็นสื่อมวลชนต่าง ๆ มีดังนี้ :-

วิทยุ ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ รายการเกี่ยวกับผู้สูงอายุน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.10) ค่าเฉลี่ยรองลงมาคือ นิตราสารรายการกระจายเสียงที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ (ค่าเฉลี่ย 2.08) มีสมาชิกฯ ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 56.14) ไม่ประสบปัญหาจากการใช้แหล่งสารนิเทศที่เป็นสื่อมวลชนประเภทวิทยุ ในเรื่องเสียงไม่ชัดเจน คลื่นรบกวน (ตารางที่ 37)

โทรทัศน์ ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ รายการเกี่ยวกับผู้สูงอายุน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.08) รองลงมาคือ นิตราสารรายการโทรทัศน์ที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ (ค่าเฉลี่ย 2.05) มีสมาชิกฯ ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 56.73) ไม่ประสบปัญหาการใช้สารนิเทศจากแหล่งสารนิเทศที่เป็นสื่อมวลชนประเภทโทรทัศน์ 1 ประเด็นคือ ภาพไม่ชัดเจน

หนังสือพิมพ์ มีปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ตัวหนังสือมีขนาดเล็กเกินไป (ค่าเฉลี่ย 2.10) รองลงมาคือ คอลัมน์เกี่ยวกับผู้สูงอายุมีน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.02)

อภิปรายผล

1. วัตถุประสงค์ในการใช้สารนิเทศ

ผลจากการวิจัยพบว่า วัตถุประสงค์ในการใช้สารนิเทศของสมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่ ได้แก่ เพื่อแก้ปัญหาสุขภาพ (ร้อยละ 90.06) เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ (ร้อยละ 82.46) และเพื่อเพิ่มพูนความรู้ (ร้อยละ 80.70) สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากมนุษย์มีความต้องการพื้นฐานที่จะได้รับสารนิเทศเพื่อช่วยในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งความต้องการและการใช้สารนิเทศจะแตกต่างกันในแต่ละบุคคล แต่ละกลุ่ม สำหรับผู้สูงอายุการดำรงชีวิตประจำวันก็จำเป็นต้องใช้สารนิเทศ เมื่อบุคคลเข้าสู่วัยสูงอายุจะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายของบุคคลในวัยสูงอายุเป็นการเปลี่ยนแปลงในทางเสื่อม ประสิทธิภาพการทำงานของร่างกายระบบต่าง ๆ ลดลง มีโอกาสเจ็บป่วยและเกิดโรคร้าย และเนื่องจากความต้องการสารนิเทศจะเกิดขึ้น เมื่อบุคคลนั้นพบว่า ตนเองตกอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจ ทาคำตอบหรือแก้ปัญหา (ประภาวดี สืบสนธิ 2532 : 18) ดังนั้นผู้สูงอายุส่วนใหญ่จึงใช้สารนิเทศเพื่อแก้ปัญหาสุขภาพมากกว่าวัตถุประสงค์อื่น ผลการวิจัยในประเด็นนี้จึงสอดคล้องกับแนว เหตุผลที่ว่าสมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุส่วนใหญ่ใช้สารนิเทศเพื่อวัตถุประสงค์ในการแก้ปัญหาสุขภาพ

สมาชิกฯ ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการใช้สารนิเทศรองลงมา 2 ประการคือ เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ และเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ซึ่งน่าจะเป็นเพราะผู้สูงอายุต้องประสบปัญหาภัยคุกคามหรือคนรุ่นใหม่ มีความขัดแย้งระหว่างค่านิยมและพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนรุ่นใหม่ ผู้สูงอายุอาจถูกมองว่าเป็นผู้ล้าสมัย ทดคุยไม่รู้เรื่อง ก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างผู้สูงอายุกับคนรุ่นใหม่ ทำให้ผู้สูงอายุต้องการพัฒนาตนเองให้มีความรู้และก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม จึงใช้สารนิเทศเพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ และเพื่อเพิ่มพูนความรู้

2. ความต้องการและการใช้สารนิเทศ

การศึกษาความต้องการและการใช้สารนิเทศของสมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุในด้านเนื้อหาและรูปแบบ ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

2.1 เนื้อหาของสารนิเทศ

สมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุมีความต้องการและการใช้สารนิเทศเนื้อหาต่าง ๆ ในระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เนื่องจากผู้สูงอายุไม่ได้ประกอบอาชีพ หมดภาระความรับผิดชอบในครอบครัว ความกระตือรือร้นเพื่อให้ตนเองมีการศึกษาสูงขึ้น มีความรู้มากขึ้น หรือเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานจึงน้อยลงหรือแทบไม่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ ดังนั้นความต้องการและการใช้สารนิเทศเนื้อหาต่าง ๆ ของสมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุจึงอยู่ในระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่

สำหรับความต้องการและการใช้สารนิเทศในเนื้อหาต่าง ๆ นั้นผลการวิจัยปรากฏว่าสมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุมีความต้องการและการใช้สารนิเทศด้านสุขภาพอนามัยในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิมล ชาอุชนบท (2534) และ Williamson และ Stayner (1980) ที่พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการเนื้อหาด้านสุขภาพในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากวัยสูงอายุมักประสบกับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจ ระบบการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ เสื่อมถอย โดยเฉพาะระบบประสาทหัวใจ หลอดเลือด และกล้ามเนื้อ สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดความเจ็บป่วยด้วยโรคต่าง ๆ และส่งผลกระทบต่อการค้าเนินชีวิตประจำวัน (คณะกรรมการวิสามัญสวัสดิการผู้สูงอายุและการพัฒนาสังคม 2534 : 15) ถ้าบุคคลนั้นไม่ได้ปฏิบัติดูแลตนเองเกี่ยวกับสุขภาพร่างกายและมีพฤติกรรมอนามัยที่ถูกต้องเหมาะสม สมาชิกฯ จึงต้องการและการใช้สารนิเทศเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย เพื่อแก้ปัญหาสุขภาพที่กำลังประสบอยู่หรือป้องกันตนเองล่วงหน้าเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการใช้สารนิเทศของสมาชิกฯ ที่ปรากฏว่าส่วนใหญ่ใช้สารนิเทศเพื่อวัตถุประสงค์ในการแก้ปัญหาสุขภาพ (ตารางที่ 8) และสอดคล้องกับแนวเหตุผลที่กำหนดไว้ว่า สมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุมีความต้องการและการใช้สารนิเทศด้านสุขภาพอนามัยมาก

ความต้องการและการใช้สารนิเทศของสมาชิกฯ ด้านเนื้อหาต่าง ๆ อภิปรายได้ดังนี้

ด้านศาสนาและความเชื่อ สมาชิกฯ ขององค์กรผู้สูงอายุมีความต้องการและการใช้สารนิเทศที่มีเนื้อหาด้านศาสนาและความเชื่อในระดับปานกลางทุกหัวข้อ หลักคำสอนในศาสนา เป็นหัวข้อของสารนิเทศที่สมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุมีความต้องการและการใช้สูงกว่าหัวข้อด้านศาสนาและความเชื่ออื่น ๆ (ได้แก่ สถานที่สำคัญทางศาสนา วันสำคัญทางศาสนา การฝึกปฏิบัติทางศาสนา บทสวดที่ใช้ในโอกาสต่าง ๆ บุคคลสำคัญทางศาสนา และวัดมณฑล) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในวัยสูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงในทางเสื่อมทั้งทางร่างกายและจิตใจ อันเกิดจากสาเหตุต่าง ๆ เช่น ความเจ็บป่วย การเสื่อมถอยทางด้านร่างกาย การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก ได้แก่ คู่ชีวิต เพื่อน หรือญาติสนิท การสูญเสียตำแหน่งหน้าที่การงาน ผู้สูงอายุอาจรู้สึกว่าตนเองไร้คุณค่าและขาดความผูกพันที่เคยมีต่อสังคมหรือชุมชน นอกจากนี้การติดต่อสัมพันธ์หรือมีกิจกรรมร่วมกันในครอบครัวลดลงอันเนื่องจากโครงสร้างของครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ด้วยสาเหตุดังกล่าวแล้ว ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความไม่มั่นคงทางใจ (อัมพร โอบระกุล 2527 : 27 - 28) ผู้สูงอายุจึงมีความต้องการและใช้หลักคำสอนในศาสนา เพื่อการปล่อยวางความผูกพันทางโลก ซึ่งจะช่วยบรรเทาความทุกข์หรือก่อให้เกิดความสุขขึ้นได้

ด้านวัฒนธรรม สมาชิกฯ มีความต้องการและการใช้สารนิเทศด้านวัฒนธรรมในระดับปานกลางทุกหัวข้อ โดยสมาชิกฯ มีความต้องการและการใช้สารนิเทศหัวข้อขนบธรรมเนียมประเพณีสูงกว่าหัวข้ออื่น ๆ (ได้แก่ วรรณกรรม ดนตรี นาฏศิลป์ และการละเล่น ทศนศิลป์ และหัตถกรรม) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสังคมไทยมักยกย่องให้ผู้สูงอายุเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม เป็นผู้นำในการจัดการด้านพิธีกรรมในงานพิธีต่าง ๆ (เพชรฯ สุนทรโรทก 2530 : 90) ดังนั้นผู้สูงอายุจึงมีความต้องการใช้สารนิเทศในหัวข้อนี้เพื่อให้มีความรู้ในเรื่องที่ผู้อื่นคาดหวังว่าจะต้องรู้หรือเพิ่มพูนความรู้ที่มีอยู่เดิม เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตหรือสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชฎาภรณ์ จันทรประเสริฐ (2532) ที่พบว่าเนื้อหาที่ผู้สูงอายุสนใจ ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณีไทย

เป็นที่น่าสังเกตว่า สมาชิกฯ เกินกว่าร้อยละ 50 ไม่ต้องการและไม่ใช้สารนิเทศ 3 หัวข้อ คือ ทศนศิลป์ และละเล่น หัตถกรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเป็นสิ่งที่อยู่ไกลตัวของผู้สูงอายุ

และไม่ใช้สิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวัน สมาชิกฯ จึงไม่ต้องการและไม่ใช้สารนิเทศในหัวข้อดังกล่าวข้างต้น

ด้านกฎหมาย สมาชิกฯ มีความต้องการและการใช้สารนิเทศด้านกฎหมายในระดับปานกลางทุกหัวข้อ กฎหมายภาษีอากรเป็นหัวข้อของสารนิเทศที่สมาชิกฯ มีความต้องการสูงกว่าหัวข้ออื่น ๆ (ได้แก่ กฎหมายประกันสังคม กฎหมายอาญา และกฎหมายส่วนบุคคล) ทั้งนี้เนื่องจาก กฎหมายภาษีอากรเป็นเรื่องที่ประชาชนทุกคนควรรู้เพื่อปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี และหลีกเลี่ยงปัญหาการผิดกฎหมาย นอกจากนี้ยังเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุโดยตรง ในฐานะผู้มีรายได้ ด้วยเหตุนี้สมาชิกฯ จึงมีความต้องการสารนิเทศหัวข้อกฎหมายภาษีอากรสูงกว่าหัวข้ออื่น ๆ ส่วนการใช้สารนิเทศด้านกฎหมาย สมาชิกฯ มีการใช้หัวข้อกฎหมายอาญาสูงกว่าหัวข้ออื่น ๆ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะประการแรกในอดีตผู้สูงอายุอาจเคยเกี่ยวข้องกับคดีอาญา ประการที่สองผู้สูงอายุมักเป็นผู้มีโอกาสได้รับความเสียหายในคดีอุกประทุษร้ายต่อทรัพย์ ด้วยผู้สูงอายุไม่สามารถป้องกันและดูแลตนเองได้อันเนื่องมาจากมีข้อจำกัดในเรื่องการเคลื่อนไหว การทรงตัว และการมองเห็น จึงมีการใช้สารนิเทศในหัวข้อกฎหมายอาญาสูงกว่าหัวข้ออื่น

ด้านความปลอดภัย สมาชิกฯ มีความต้องการและการใช้สารนิเทศด้านความปลอดภัยในระดับปานกลางทุกหัวข้อ อุบัติเหตุภายในบ้าน เป็นหัวข้อที่สมาชิกฯ มีความต้องการและการใช้สูงกว่าหัวข้ออื่น ๆ (ได้แก่ อุบัติเหตุภายนอกบ้าน อุบัติภัย และโจรภัย) ทั้งนี้เนื่องจากผู้สูงอายุมีความว่องไวลดลง ประสาทสัมผัสและการตอบโต้ต่อสิ่งเร้าช้าลง การทรงตัว การได้ยิน การมองเห็น มีประสิทธิภาพลดลง (บรรลุ ศิริพานิช ม.ป.ป. : 66) อาจทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย โดยเฉพาะอุบัติเหตุภายในบ้าน ซึ่งผู้สูงอายุใช้ชีวิตอยู่ภายในบ้านเป็นส่วนใหญ่ อุบัติเหตุ เช่น การลื่นล้ม มีดบาด เป็นต้น อาจเกิดขึ้นได้ ผู้สูงอายุจึงมีความต้องการและการใช้สารนิเทศด้านความปลอดภัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุบัติเหตุภายนอกบ้านสูงกว่าหัวข้ออื่น ๆ

ด้านที่อยู่อาศัย สมาชิกฯ มีความต้องการและการใช้สารนิเทศด้านที่อยู่อาศัยในระดับปานกลางทุกหัวข้อ การบำรุงรักษาบ้านเป็นหัวข้อของสารนิเทศที่สมาชิกฯ มีความต้องการและการใช้สูงกว่าหัวข้ออื่น ๆ (ได้แก่ การจัดและดูแลบ้าน การจัดสภาพแวดล้อมของบ้าน และการมีที่อยู่อาศัย) ทั้งนี้เนื่องจากผู้สูงอายุต้องการซ่อมแซมบ้านให้อยู่ในสภาพดี และเหมาะสมกับสภาพของผู้สูงอายุ ซึ่งมีข้อจำกัดในเรื่องการเคลื่อนไหว การทรงตัว และการมองเห็น อันอาจก่อให้เกิด

เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย ผู้สูงอายุจึงมีความต้องการและการใช้สารสนเทศหัวข้อการบำรุงรักษาบ้าน สูงกว่าหัวข้ออื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Williamson และ Stayner (1980) ที่พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการสารสนเทศหัวข้อการรักษาและซ่อมแซมบ้าน

ด้านสุขภาพอนามัย สมาชิกฯ มีความต้องการและการใช้สารสนเทศด้านสุขภาพอนามัย ในระดับมากและระดับปานกลางเท่ากัน (3 หัวข้อ) โดยหัวข้อของสารสนเทศที่สมาชิกมีความ ต้องการและการใช้ในระดับมาก ได้แก่ การป้องกันโรค การดูแลรักษาร่างกาย และการออกกำลังกาย ทั้งนี้เนื่องจากปัญหาของผู้ที่อยู่ในวัยสูงอายุคือ สุขภาพเสื่อม อ่อนแอ ก่อให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บได้ง่าย ผู้สูงอายุจึงต้องการที่จะเรียนรู้ว่าจะดำรงชีวิตได้ดีที่สุดอย่างไรจากร่างกายและสุขภาพที่เสื่อมถอย (ธีระ รามสูตร 2516 : 71 - 72) การรู้จักวิธีการป้องกันโรค และการรักษาสุขภาพอนามัย (ได้แก่ การดูแลรักษาร่างกาย การออกกำลังกาย) จึงเป็นวิธีการที่ดีที่สุด ซึ่งจะช่วยให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพดี (บรรลุ ศิริพานิช 2529 : 68) ผู้สูงอายุจึงมีความต้องการและการใช้สารสนเทศในหัวข้อการป้องกันโรค การดูแลรักษาร่างกาย และการออกกำลังกายในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิรัช แก้วสกุล (2528) ที่พบว่า ผู้สูงอายุมีความ ต้องการเนื้อหาความรู้เรื่องการป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ และการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัย และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการใช้สารสนเทศของผู้สูงอายุ เพื่อแก้ปัญหาสุขภาพ (ตารางที่ 8)

ด้านสวัสดิการสังคม สมาชิกฯ มีความต้องการและการใช้สารสนเทศด้านสวัสดิการสังคม ในระดับปานกลางทุกหัวข้อ แหล่งให้ความช่วยเหลือด้านสุขภาพเป็นหัวข้อที่สมาชิกฯ มีความต้องการ และการใช้สูงกว่าหัวข้ออื่น ๆ (ได้แก่ แหล่งให้ความช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัย แหล่งให้ความช่วยเหลือด้านการเงิน และแหล่งให้ความช่วยเหลือด้านอาชีพ) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า สมาชิกฯ ใช้สารสนเทศเพื่อวัตถุประสงค์ในการแก้ปัญหาสุขภาพ (ตารางที่ 8) และมีความ ต้องการและการใช้สารสนเทศด้านสุขภาพอนามัยในระดับมาก (ตารางที่ 9) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สมาชิกฯ มีความต้องการสารสนเทศหัวข้อการป้องกันโรค การดูแลรักษาร่างกาย และการออกกำลังกาย ในระดับมาก (ตารางที่ 15) โดยมีเหตุผลดังที่ได้อภิปรายไว้แล้ว

เป็นที่น่าสังเกตว่า สมาชิกฯ ไม่ต้องการและไม่ใช้หัวข้อของสารสนเทศด้านสวัสดิการสังคมเกินกว่าร้อยละ 50 มี 2 หัวข้อ คือ แหล่งให้ความช่วยเหลือด้านการเงิน และแหล่งให้ความช่วยเหลือด้านอาชีพ ทั้งนี้เพราะสมาชิกฯ ที่ศึกษาเป็นผู้อยู่ในสภาพแวดล้อมค่อนข้างดี มี

มีความอบอุ่นทั้งในด้านที่พักอาศัย และด้านการเงิน โดยสมาชิกฯ ที่พักอาศัยอยู่กับคู่สมรส บุตร และหลานเป็นส่วนใหญ่ (ตารางที่ 6) ทุกคนมีรายได้ (ตารางที่ 5) แม้จะไม่ได้ประกอบอาชีพ (ตารางที่ 4) แต่ก็ไม่ต้องการทำงาน สมาชิกฯ เกินกว่าร้อยละ 50 จึงไม่ต้องการและไม่ใช้สารนิเทศในหัวข้อดังกล่าว

ด้านภูมิศาสตร์ สมาชิกฯ มีความต้องการและการใช้สารนิเทศด้านภูมิศาสตร์ในระดับปานกลางทุกหัวข้อ สภาพแวดล้อมเป็นหัวข้อของสารนิเทศที่สมาชิกฯ มีความต้องการและการใช้สูงกว่าหัวข้ออื่น ๆ (ได้แก่ ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ และชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ในภูมิภาคต่าง ๆ) ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะในการดำรงชีวิตของมนุษย์จะต้องเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ทุกคนที่เป็นสมาชิกของสังคมอาจจะเป็นผู้ก่อให้เกิดสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อม จึงควรมีความรู้ เรื่องของสภาวะแวดล้อม และพึงแสวงหาความรู้เท่าทันอยู่เสมอ เพื่อให้รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (วินัย วีระวัตนานนท์ 2530 : 165) ประกอบกับสภาพสังคมปัจจุบันมีปัญหาและการรณรงค์เรื่องสภาพแวดล้อมสูงมากในทุกระดับ ผู้สูงอายุในฐานะสมาชิกในสังคมจึงต้องสนใจ เรื่องนี้ด้วย

ด้านการท่องเที่ยว สมาชิกฯ มีความต้องการและการใช้สารนิเทศด้านการท่องเที่ยวในระดับปานกลางทุกหัวข้อ สถานที่ท่องเที่ยวในประเทศไทย เป็นหัวข้อของสารนิเทศที่สมาชิกฯ มีความต้องการและการใช้สูงกว่าหัวข้ออื่น ๆ (ได้แก่ การเตรียมตัวในการท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยวต่างประเทศ และสำนักงานหรือแหล่งที่จัดท่องเที่ยว) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุพ้นจากวัยทำงาน และหมดภาวะในเรื่องการดูแลรับผิดชอบครอบครัว ทำให้มีเวลาว่างมากขึ้น ประกอบกับช่วงเวลาที่ผ่านมามีโอกาสต้องใช้เวลาการประกอบอาชีพจนไม่มีโอกาสได้ท่องเที่ยวและพักผ่อนอย่างเต็มที่ ดังนั้นผู้สูงอายุจึงมักต้องการท่องเที่ยวไปในที่ต่าง ๆ เพื่อเป็นการพักผ่อน ผู้สูงอายุจึงมีความต้องการและการใช้สารนิเทศด้านการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับการสำรวจของ National Travel Surver (Capella and Greco 1987 : 148) ที่พบว่า ผู้สูงอายุ 65 ปีขึ้นไป จำนวนกว่า 50% ใช้เวลาว่างในการเดินทางท่องเที่ยว

อนึ่งการที่ผู้สูงอายุใช้สารนิเทศด้านการท่องเที่ยว หัวข้อสถานที่ท่องเที่ยวในประเทศไทยในระดับค่าเฉลี่ยสูงกว่าหัวข้ออื่น ๆ นั้น อาจเป็นเพราะนอกจากใช้ประกอบการท่องเที่ยวแล้ว อาจใช้เพื่อความเพลิดเพลิน เป็นความรู้ทั่วไป หรือใช้ในการสังคมได้ด้วย

ด้านประวัติศาสตร์ สมาชิกฯ มีความต้องการและการใช้สารนิเทศด้านประวัติศาสตร์ในระดับปานกลางทุกหัวข้อ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชฎาภรณ์ จันทรประเสริฐ (2532) ที่พบว่า ผู้สูงอายุสนใจเนื้อหาด้านประวัติศาสตร์ไทย และต่างประเทศในระดับปานกลาง สารนิเทศด้านประวัติศาสตร์ไทยหัวข้อที่สมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุมีความต้องการและการใช้สูงสุดคือ ประวัติสถานที่สำคัญในประเทศไทย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุเป็นผู้ที่ยึดมั่นอยู่กับสิ่งเก่า ๆ และมักจะเป็นผู้ที่ทัศนคติด้านความเลื่อมใสศรัทธาในมรดกของชาติ นอกจากนี้ผู้สูงอายุอาจต้องการและใช้สารนิเทศหัวข้อนี้เพื่อเพิ่มพูนความรู้หรือการท่องเที่ยว ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับความต้องการและการใช้สารนิเทศด้านการท่องเที่ยว ซึ่งสมาชิกฯ มีความต้องการและใช้สารนิเทศหัวข้อสถานที่ท่องเที่ยวในประเทศสูงสุด (ตารางที่ 18)

ด้านชีวประวัติ สมาชิกฯ มีความต้องการและการใช้สารนิเทศด้านชีวประวัติในระดับปานกลางทุกหัวข้อ พระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ไทย เป็นหัวข้อของสารนิเทศที่สมาชิกฯ มีความต้องการใช้สูงกว่าหัวข้ออื่น ๆ (เช่น ชีวประวัติบุคคลสำคัญของไทยด้านการปกครอง การเมือง ชีวประวัติบุคคลสำคัญของไทยด้านวรรณกรรม ชีวประวัติบุคคลสำคัญของไทยด้านศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุมักเป็นกลุ่มอนุรักษนิยม มีความจงรักภักดีและยึดมั่นในสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างมั่นคง

ด้านความรู้ทั่วไป สมาชิกฯ มีความต้องการและการใช้สารนิเทศด้านความรู้ทั่วไปในระดับปานกลางและสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ (9 จาก 11 หัวข้อ) และสมาชิกฯ มีความต้องการและการใช้สารนิเทศในระดับที่แตกต่างกัน 2 หัวข้อ คือ ข่าวเกี่ยวกับผู้สูงอายุและองค์กรผู้สูงอายุ และข่าวเหตุการณ์ต่าง ๆ ในประเทศ ซึ่งสมาชิกฯ มีความต้องการในระดับมาก แต่มีการใช้ในระดับปานกลาง เหตุที่สมาชิกฯ มีความต้องการสารนิเทศ 2 หัวข้อดังกล่าวในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้สูงอายุมีความสนใจในวงแคบ จะสนใจเฉพาะเรื่องของตนเอง (จรูญทองถาวร 2530 : 343) จึงสนใจข่าวเกี่ยวกับผู้สูงอายุและองค์กรผู้สูงอายุในระดับมาก สำหรับข่าวเหตุการณ์บ้านเมือง ผู้สูงอายุต้องการมากเพราะเป็นเรื่องของสังคมที่ผู้สูงอายุต้องเกี่ยวข้อง ส่วนสมาชิกฯ มีการใช้สารนิเทศสองหัวข้อดังกล่าวในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องการเคลื่อนไหว การทรงตัว และสายตา ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการใช้สารนิเทศทั้ง 2 หัวข้อ

2.2 รูปแบบของสารนิเทศ

สมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุที่มีความต้องการและการใช้สารนิเทศรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ การสื่อสารระหว่างบุคคล การสาธิต วัสดุตีพิมพ์และวัสดุไม่ตีพิมพ์ ในระดับปานกลางทุกรูปแบบ ทั้งนี้ จากการวิจัยพบว่า สมาชิกฯ ประสบปัญหาการใช้สารนิเทศจากตนเอง ได้แก่ ปัญหาสุขภาพร่างกาย ปัญหาสายตา และปัญหาเกี่ยวกับหู (ตารางที่ 30) ประกอบกับสมาชิกฯ ส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพ (ตารางที่ 4) ทมคการะความรับผิดชอบ ความกระตือรือร้นเพื่อให้ตนเองมีการศึกษาและความรู้สูงขึ้น หรือปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานจึงน้อยลง หรือแทบไม่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ ดังนั้นความต้องการและการใช้สารนิเทศรูปแบบต่าง ๆ ของสารนิเทศ จึงอยู่ในระดับปานกลาง

สำหรับความต้องการและการใช้สารนิเทศรูปแบบต่าง ๆ นั้น ผลการวิจัยปรากฏว่า สมาชิกฯ มีความต้องการและการใช้สารนิเทศรูปแบบการสื่อสารระหว่างบุคคลสูงกว่าสารนิเทศรูปแบบอื่น ๆ อาจเนื่องจากผู้สูงอายุมีปัญหาสายตา ความสามารถในการอ่านและความไวในการมองตามภาพลดลง (จรรยา ทองถาวร 2530 : 338) สารนิเทศในรูปแบบการสื่อสารระหว่างบุคคล โดยเฉพาะการสนทนาเป็นรูปแบบของสารนิเทศที่ไม่ต้องใช้อุปกรณ์ แรงงานหลักหรือวิธีการใด ๆ ที่ผู้สูงอายุไม่คุ้นเคย แต่ผู้สูงอายุได้รับสารนิเทศโดยตรง และสามารถโต้ตอบกลับได้เช่นเดียวกับการอภิปราย/บรรยาย สมาชิกฯ จึงต้องการและใช้สารนิเทศในรูปแบบของการสื่อสารระหว่างบุคคลในลักษณะการสนทนา และการอภิปราย/บรรยายใกล้เคียงกัน (ตารางที่ 26)

ส่วนการสาธิต สมาชิกฯ มีความต้องการและใช้สารนิเทศในรูปแบบการสาธิตลำดับรองจากการสื่อสารระหว่างบุคคล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการสาธิตเป็นการแสดงวิธีการปฏิบัติในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งช่วยให้ผู้สูงอายุมีความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ ได้ดี แต่ด้วยข้อจำกัดด้านสายตา ระบบการฟัง อาจทำให้ผู้สูงอายุติดตามวิธีการต่าง ๆ จากการสาธิตไม่ทัน จึงมีความต้องการและการใช้ในระดับปานกลางรองจากรูปแบบการสื่อสารระหว่างบุคคล

วัสดุตีพิมพ์ สมาชิกฯ มีความต้องการและการใช้วัสดุตีพิมพ์ที่เป็นวารสาร/นิตยสารสูงกว่าหนังสือ จุลสารและแผนที่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเนื้อหาในวารสาร/นิตยสาร ความหลากหลาย

และไม่ยากเกินไป ให้สารบันเทิงและทันสมัย สำหรับจุลสาร เนื้อหาที่ปรากฏมักจะเป็นเฉพาะเรื่อง ส่วนแผนที่ ผู้สูงอายุมักจะไม่ได้เดินทางตามลำพังหรือมิได้เป็นผู้นำในการเดินทางจึงไม่ค่อยใช้ สำหรับสารนิเทศประเภทวัสดุพิมพ์ที่เป็นหนังสือ นั้น สมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุมีความต้องการและการใช้สารคดี/วิชาการ สูงกว่าพจนานุกรม บันเทิงคดี และสารานุกรม (ตารางที่ 23) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะสมาชิกฯ มีความต้องการและการใช้สารนิเทศที่มีเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัย ความปลอดภัย ศาสนาและความเชื่อ และความรู้ทั่วไป ซึ่งเนื้อหาเหล่านี้ปรากฏในหนังสือประเภทสารคดี/วิชาการ ส่วนพจนานุกรมและสารานุกรม เป็นหนังสือที่มักจะใช้ประกอบการศึกษาค้นคว้า ซึ่งผู้สูงอายุไม่ได้เกี่ยวข้อง สำหรับความต้องการและการใช้หนังสือประเภทบันเทิงคดีนั้น สอดคล้องกับการวิจัยที่พบว่าสมาชิกฯ ใช้สารนิเทศเพื่อความเพลิดเพลินน้อยกว่าวัตถุประสงค์อื่น ๆ (ตารางที่ 8)

วัสดุไม่ตีพิมพ์ สมาชิกฯ มีความต้องการและการใช้วัสดุไม่ตีพิมพ์ที่เป็นเทปบันทึกเสียง สูงกว่าวิดิทัศน์ ภาพยนตร์ และภาพนิ่ง (สไลด์) เนื่องจากเทปบันทึกเสียงมีแพร่หลาย ราคาไม่แพงนัก สะดวกในการใช้ และมีเนื้อหาหลากหลาย เช่น เทปบรรยายธรรมะ คนตรีไทย เป็นต้น ผู้สูงอายุสามารถเลือกใช้ได้ตรงตามความต้องการ และสามารถเข้าถึงได้ง่ายกว่าวัสดุไม่ตีพิมพ์ชนิดอื่น ๆ เช่น วิดิทัศน์ ภาพนิ่ง (สไลด์) เป็นต้น

3. แหล่งสารนิเทศ

สมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุใช้แหล่งสารนิเทศในระดับปานกลางทุกประเภท โดยใช้แหล่งสารนิเทศที่เป็นสื่อมวลชน สูงกว่าแหล่งสารนิเทศอื่น ๆ (ได้แก่ แหล่งสารนิเทศที่เป็นบุคคล แหล่งสารนิเทศที่เป็นสถาบัน และแหล่งสารนิเทศที่เป็นสมบัติส่วนบุคคล) ผลการวิจัยจึงไม่สอดคล้องกับแนวเหตุผลที่ตั้งไว้ว่า สมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุใช้แหล่งสารนิเทศที่เป็นบุคคล ทั้งนี้ เนื่องจากปัจจุบันสื่อมวลชนได้เข้ามามีบทบาทในการดำรงชีวิตของมนุษย์มากขึ้น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีช่วยให้การส่งและรับสารนิเทศสะดวกและรวดเร็วขึ้น สื่อมวลชนสามารถรายงานและแจ้งข่าวสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เทียนฉาย กิระนันท์ และไพศาล เล็กอุทัย 2529 : 91) ผู้สูงอายุที่สามารถเข้าถึงแหล่งสารนิเทศที่เป็นสื่อมวลชนได้ง่าย ประกอบกับสื่อมวลชนมีรูปแบบที่น่าสนใจ

และมีเนื้อหาหลากหลาย นอกจากนี้ผลการวิจัยด้านเนื้อหาของสารนิเทศที่สมาชิกฯ ใช้ปรากฏว่า สมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุใช้สารนิเทศหัวข้อข่าวเหตุการณ์ต่าง ๆ ภายในประเทศในระดับมาก (ตารางที่ 13) และสอดคล้องกับผลการวิจัย ซึ่งพบว่าสมาชิกฯ ใช้สารนิเทศเพื่อให้ทันต่อ เหตุการณ์และเพื่อเพิ่มพูนความรู้ในระดับที่ใกล้เคียงกันกับการใช้เพื่อแก้ปัญหาสุขภาพ (ตาราง ที่ 8) และสื่อมวลชนก็สามารถสนองวัตถุประสงค์นี้ได้อย่างดี จึงมีการใช้แหล่งสารนิเทศที่เป็น สื่อมวลชนสูงสุด นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่าสมาชิกฯ ใช้แหล่งสารนิเทศที่เป็นสื่อมวลชนประเภท โทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ ตามลำดับ ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเกี่ยวกับ กิจกรรมประจำวันของผู้สูงอายุที่พบว่ากิจกรรมประจำวันที่สมาชิกฯ ส่วนใหญ่กระทำคือ ดูโทรทัศน์ (ตารางที่ 7) ทั้งนี้เพราะโทรทัศน์เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุมีความทันสมัยค่อนข้างสูง สามารถติดตามข่าวที่เกิดขึ้นในสังคมได้สม่ำเสมอ (พีรสิทธิ์ คำนวนศิลป์ และคณะ 2523 : 159) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hwang (1972) ที่พบว่า สื่อมวลชนเป็นแหล่งสารนิเทศ ที่ผู้สูงอายุใช้สำหรับสารนิเทศด้านเหตุการณ์ของโลกและประเทศ เรื่องราวของชุมชนในท้องถิ่น การเลือกซื้อสินค้าและกิจกรรมในเวลาว่าง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Stajanovic (1972) ที่พบว่า ผู้สูงอายุได้รับทราบเรื่องราวเกี่ยวกับการป้องกันสุขภาพจากวิทยุและโทรทัศน์ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิวัติ กลิ่นงาม (2532) ที่พบว่าโทรทัศน์และวิทยุเป็นแหล่งข้อมูลที่ สำคัญของผู้สูงอายุ

แหล่งสารนิเทศที่เป็นบุคคล สมาชิกฯ ใช้แหล่งสารนิเทศที่เป็นครอบครัวสูงกว่าบุคคล อื่น ๆ (ได้แก่ แพทย์ เพื่อนบ้าน พยาบาล พระ ญาติ พี่น้อง และนักสังคมสงเคราะห์) เนื่องจาก ครอบครัวเป็นบุคคลที่ผู้สูงอายุคุ้นเคยและใกล้ชิดมากที่สุด ซึ่งจากการวิจัยพบว่า สมาชิกฯ อาศัย อยู่กับคู่สมรส บุตร และหลาน (ตารางที่ 6) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิศา ชูโต (2525) สุธีรา นุ้ยจันทร์ (2530) และ The Reseach Institute ofr Consumer Affairs (Quoted in Todd 1984 : 30) พบว่าครอบครัวเป็นแหล่งสารนิเทศที่ผู้สูงอายุใช้เมื่อพบ ปรึกษาในเรื่องสุขภาพและการเงิน ครอบครัวจึงเป็นแหล่งสารนิเทศที่ผู้สูงอายุใช้สูงกว่าบุคคลอื่น ๆ

แหล่งสารนิเทศที่เป็นสถาบัน สมาชิกฯ ใช้แหล่งสารนิเทศที่เป็นสถาบันในระดับปานกลาง เป็นส่วนใหญ่ มีการใช้ระดับน้อยเพียง 1 แหล่งคือ สมาคมวิชาชีพ สำหรับแหล่งสารนิเทศที่มีค่าเฉลี่ย การใช้ในระดับปานกลางสูงสุด คือ ชมรมผู้สูงอายุ ทั้งนี้เพราะชมรมผู้สูงอายุเป็นแหล่งรวมของ

ผู้สูงอายุที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงบทบาทของตนเอง และยังช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้บทบาทใหม่ในสังคม ตลอดจนช่วยลดความรู้สึกเหงา โดดเดี่ยวลง (Monica Bychowski Holmes and Dauglar Holesmes 1979 : 49) ชมรมผู้สูงอายุจึงมีบริการสารนิเทศที่สามารถสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้ สมาชิกฯ ขององค์กรผู้สูงอายุจึงใช้แหล่งสารนิเทศสถาบันที่เป็นชมรมผู้สูงอายุสูงกว่าแหล่งสารนิเทศสถาบันอื่น ๆ (ได้แก่ โรงพยาบาล ร้านจำหน่ายหนังสือ ห้องสมุด ศูนย์บริการสาธารณสุข กรมประชาสัมพันธ์ และสมาคมวิชาชีพ)

ส่วนสมาคมวิชาชีพ สมาชิกฯ มีการใช้ในระดับน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพ การไปเข้าร่วมสมาคมวิชาชีพต่าง ๆ จึงมีน้อย นอกจากนั้น การไม่ทราบบริการสารนิเทศที่จัด (ตาราง 36) อาจเป็นสาเหตุให้ผู้สูงอายุใช้สารนิเทศจากแหล่งนี้น้อย

แหล่งสารนิเทศที่เป็นสมบัติส่วนบุคคล สมาชิกฯ ใช้สารนิเทศที่ตนเองสะสมไว้สูงกว่าสารนิเทศของผู้เชี่ยวชาญและสารนิเทศของเพื่อนหรือญาติ เนื่องจากสารนิเทศที่ตนเองสะสมไว้ส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่ตรงกับความต้องการของตนเอง หรือสนใจจึงสะสมไว้ ประกอบกับเป็นแหล่งที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย คือสะดวกและใกล้ชิด เหมาะกับผู้สูงอายุที่มีข้อจำกัดด้านสุขภาพ สมาชิกฯ จึงใช้สารนิเทศที่ตนเองสะสมไว้สูงกว่าแหล่งสารนิเทศที่เป็นสมบัติส่วนบุคคลชนิดอื่น ๆ

3. ปัญหาการใช้สารนิเทศ

สมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุประสบปัญหาในการใช้สารนิเทศในระดับปานกลางทุกด้าน ทั้งนี้เนื่องจากวัยสูงอายุเป็นช่วงสุดท้ายของชีวิต หมดภาระหน้าที่จากครอบครัวไม่จำเป็นต้องขนขวายกระตือรือร้นในเรื่องต่าง ๆ มากนัก ผู้สูงอายุจึงแตกต่างจากวัยอื่น ๆ คือ ใช้สารนิเทศเท่าที่รู้หรือเข้าถึงได้สะดวกเท่านั้น และพร้อมที่จะรับสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ปัญหาในการใช้สารนิเทศจึงอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยสมาชิกฯ มีปัญหาจากตนเองสูงกว่าด้านอื่น ๆ (ได้แก่ ปัญหาจากรูปแบบของสารนิเทศและปัญหาจากแหล่งสารนิเทศ)

ปัญหาจากตนเอง สมาชิกฯ ประสบปัญหาจากตนเองในระดับปานกลางทุกประเด็น ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ปัญหาสุขภาพร่างกาย ทั้งนี้เพราะผู้สูงอายุมีสุขภาพร่างกายเสื่อมถอย การเดินทางเพื่อรับสารนิเทศจากแหล่งต่าง ๆ จึงเป็นเรื่องยุ่งยากสำหรับผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุ

มีปัญหาในการใช้สารนิเทศเนื่องจากสุขภาพร่างกายสูงกว่าปัญหาอื่น ๆ (ได้แก่ สายตา ระบบการฟัง และไม่มีเวลา)

ปัญหาจากรูปแบบของสารนิเทศ สมาชิกฯ ประสบปัญหาการใช้สารนิเทศในระดับปานกลางทุกประเภท ทั้งนี้ เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่ใช้สารนิเทศ เพื่อเพิ่มพูนความรู้มากกว่าที่จะนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน หากผู้สูงอายุประสบปัญหาในการใช้สารนิเทศรูปแบบใด ก็จะไปเปลี่ยนใช้สารนิเทศในรูปแบบอื่นด้วย ทำให้สมาชิกฯ รู้สึกว่าประสบปัญหาจากการใช้สารนิเทศรูปแบบต่าง ๆ ในระดับปานกลาง อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาตามรูปแบบของสารนิเทศ พบว่า วัสดุไม่ตีพิมพ์มีปัญหาสูงกว่ารูปแบบอื่น ๆ (ได้แก่ วัสดุตีพิมพ์ การสาธิตและการสื่อสารระหว่างบุคคล โดยปัญหาเกี่ยวกับวัสดุไม่ตีพิมพ์) ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ วัสดุไม่ตีพิมพ์มีราคาแพง ทั้งนี้ อาจเนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพและมีรายได้ไม่สูงนัก และการวิจัยของ นิสิตา ชูโต (2525) ก็พบว่า ปัญหาของผู้สูงอายุคือ เศรษฐกิจ ประกอบกับค่าครองชีพ และราคาสินค้าต่าง ๆ ในปัจจุบันสูงขึ้น

สำหรับวัสดุตีพิมพ์ ปัญหาที่สมาชิกฯ ประสบสูงสุดคือ วัสดุตีพิมพ์มีราคาแพง ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะปัจจุบันการผลิตวัสดุตีพิมพ์ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง กระดาษ วัสดุและอุปกรณ์ต่าง ๆ มีราคาแพง ส่งผลให้ราคาวัสดุตีพิมพ์มีราคาสูงตามไปด้วย ประกอบกับผู้สูงอายุไม่ได้ประกอบอาชีพ และมีรายได้สูงนัก จึงทำให้ผู้สูงอายุประสบปัญหาเรื่องวัสดุตีพิมพ์มีราคาแพง

ด้านการสาธิต สมาชิกฯ ประสบปัญหาในระดับปานกลางทุกประเด็น ปัญหาที่สมาชิกฯ ประสบสูงสุด คือ ผู้สาธิตอธิบายเร็วเกินไป ทั้งนี้ อาจเนื่องจากผู้สูงอายุต้องใช้เวลาในการรวบรวม การสนองตอบต่อการเรียนรู้และความเข้าใจ (จรรยา ทองถาวร 2530 : 342)

ส่วนการสื่อสารระหว่างบุคคล สมาชิกฯ ประสบปัญหาในระดับปานกลางทุกประเด็น เช่นเดียวกัน ประเด็นที่สมาชิกฯ ประสบปัญหาสูงสุดคือ ผู้อภิปรายหรือบรรยายใช้ภาษายาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้ส่งสาร (ผู้อภิปราย) กับผู้รับสาร (ผู้สูงอายุ) มีขอบเขตประสบการณ์ในเรื่องนั้น ๆ ต่างกัน (วิสิทธิ์ จินตวงศ์ 2525 : 74)

ปัญหาจากแหล่งสารนิเทศ สมาชิกฯ ประสบปัญหาจากการใช้แหล่งสารนิเทศในระดับปานกลางทุกประเภท ทั้งนี้ อาจเนื่องจากมีแหล่งสารนิเทศหลากหลายที่ผู้สูงอายุสามารถเลือกใช้ได้

หากแหล่งสารนิเทศใดมีปัญหา ผู้สูงอายุก็เปลี่ยนไปใช้แหล่งสารนิเทศอื่น ๆ ด้วย ทำให้สมาชิกฯ
ประสบปัญหาในระดับปานกลาง

แหล่งสารนิเทศที่เป็นสื่อมวลชน สมาชิกฯ ประสบปัญหาจากการใช้แหล่งสารนิเทศ
ในระดับปานกลางทุกประเด็น และมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าแหล่งสารนิเทศอื่น ๆ (ได้แก่ แหล่งสารนิเทศ
ที่เป็นบุคคล แหล่งสารนิเทศที่เป็นสถาบัน และแหล่งสารนิเทศที่เป็นสมบัติส่วนบุคคล) โดยปัญหา
ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดจากการใช้แหล่งสารนิเทศต่าง ๆ และจากการใช้แหล่งสารนิเทศที่เป็นสื่อมวลชน
คือ แหล่งสารนิเทศสื่อมวลชนที่เป็นวิทยุ มีรายการเกี่ยวกับผู้สูงอายุน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ
วิทยุมีบทบาทอย่างกว้างขวางในการให้บริการแก่ประชาชนทุกกลุ่มในสังคม รายการที่เสนอจึงมี
หลากหลาย และสื่อมวลชนไทยส่วนใหญ่ยังดำเนินกิจการโดยเอกชน ซึ่งมุ่งผลกำไร ดังนั้นรายการ
ต่าง ๆ จึงเลือกเสนอเฉพาะที่คาดว่าจะมีผู้ชมมาก และมีผู้สนับสนุนรายการมาก โดยไม่มีผู้จัดทำ
รายการสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ ทำให้รายการที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุมีน้อย

แหล่งสารนิเทศที่เป็นบุคคล สมาชิกฯ ประสบปัญหาการใช้สารนิเทศจากแหล่งสารนิเทศ
ที่เป็นบุคคลต่าง ๆ (ได้แก่ ครอบครัว ญาติ พี่น้อง เพื่อนหรือเพื่อนบ้าน นักสังคมสงเคราะห์
แพทย์ และพระหรือนักบวช) ในระดับปานเป็นส่วนใหญ่

ครอบครัว ปัญหาที่สมาชิกฯ ประสบปัญหาสูงสุด คือ ไม่มีโอกาสได้รับสารนิเทศจาก
ครอบครัว เนื่องจากครอบครัวไทยเปลี่ยนไป การเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคม
อุตสาหกรรม ทำให้สมาชิกฯ ในครอบครัวไม่มีเวลาให้ผู้สูงอายุ

ญาติ พี่น้อง ปัญหาที่สมาชิกฯ ประสบสูงสุดคือ ไม่สามารถให้สารนิเทศที่ต้องการได้
เนื่องจากความคิดเห็นระหว่างผู้สูงอายุกับญาติ พี่น้อง มักแตกต่างกัน ด้วยผู้สูงอายุถือว่าตนเอง
มีประสบการณ์สูง เคยมีบทบาทในฐานะผู้ให้คำปรึกษา จึงมักใช้ประสบการณ์ที่ผ่านมาแก้ปัญหของ
ตนเอง หรือผู้สูงอายุจะยอมรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีวัยวุฒิและคุณวุฒิสูงกว่าตนเองเท่านั้น ทำให้
ผู้สูงอายุเห็นว่าญาติพี่น้องไม่สามารถให้สารนิเทศที่ต้องการได้

เพื่อนหรือเพื่อนบ้าน ปัญหาที่สมาชิกฯ ประสบสูงสุด คือ ไม่ค่อยมีโอกาสได้รับสารนิเทศ
 ทั้งนี้เนื่องจากผู้สูงอายุจะพบปะสังสรรค์ และพูดคุยกันเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตนเองและครอบครัว
เท่านั้น

นักสังคมสงเคราะห์ ปัญหาที่สมาชิก ประสบสูงสุด คือ ไม่ทราบจะติดต่อขอพบได้
อย่างไร ทั้งนี้อาจเนื่องจากหน่วยงานมีการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่กิจกรรมน้อย

แพทย์และพยาบาล ปัญหาที่สมาชิก ประสบสูงสุด คือ มีเวลาให้เข้าพบจำกัด เพราะ
บุคคลทั้งสองอาชีพมีงานประจำต้องรับผิดชอบให้คำปรึกษาและรักษาแก่ผู้ป่วยจำนวนมากในช่วง
เวลาปฏิบัติงานที่จำกัด

พระหรือนักบวช ปัญหาที่สมาชิก ประสบสูงสุด คือ ไม่ค่อยมีเวลาให้เข้าพบ เนื่องจาก
มีภารกิจทางศาสนาที่ต้องปฏิบัติ

แหล่งสารนิเทศที่เป็นสถาบัน สมาชิก ประสบปัญหาจากการใช้แหล่งสารนิเทศที่เป็น
สถาบันในระดับปานกลางทุกแหล่ง ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สมาชิก ประสบคือ ปัญหาจากแหล่ง
สารนิเทศสถาบันที่เป็นร้านจำหน่ายหนังสือในประเด็น หนังสือมีราคาแพง ซึ่งสอดคล้องกับปัญหา
จากการใช้รูปแบบของสารนิเทศประเภทวัสดุพิมพ์ และปัญหาจากแหล่งสารนิเทศสื่อมวลชนที่เป็น
หนังสือพิมพ์ ทั้งนี้เนื่องจากฐานะทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับหนังสือใน
ท้องตลาดมีราคาแพง

สำหรับห้องสมุด โรงพยาบาลหรือคลินิก ผู้สูงอายุในโรงพยาบาล ศูนย์บริการสาธารณสุข
และกรมประชาสงเคราะห์หรือศูนย์บริการของกรมประชาสงเคราะห์ สมาชิก ประสบปัญหา
คือ สถานที่ตั้งอยู่ห่างไกลซึ่งเป็นปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงลำดับแรก ทั้งนี้เนื่องจากผู้สูงอายุ ซึ่งมีปัญหา
ด้านสุขภาพร่างกาย จึงไม่สะดวกในการเดินทางไปใช้บริการจากสถาบันต่าง ๆ ดังกล่าว

ชมรมผู้สูงอายุ ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สมาชิก ประสบ คือ บริการข่าวสารไม่
สม่ำเสมอ ทั้งนี้เนื่องจากชมรมผู้สูงอายุส่วนใหญ่มักประสบปัญหาด้านการเงินที่จะนำมาดำเนินงาน
(พฤษภาคม เลื่อนไปพฤศจิกายน 2530 : 120) จึงอาจส่งผลให้การจัดบริการข่าวสารไม่สม่ำเสมอ

สมาคมวิชาชีพ สมาชิก ประสบปัญหาสูงสุดคือ ไม่ทราบบริการสารนิเทศที่จัด ทั้งนี้
เนื่องจากวัตถุประสงค์ของสมาคมวิชาชีพมุ่งเน้นบริการสำหรับสมาชิกของสมาคม บริการสารนิเทศ
ที่สมาคมฯ จัดขึ้นเฉพาะในหมู่สมาชิกของสมาคมฯ เท่านั้น

แหล่งสารนิเทศที่เป็นสมบัติส่วนบุคคล สมาชิก ประสบปัญหาในระดับปานกลางทุก
ประเด็น โดยปัญหาที่สมาชิก ประสบสูงสุดสำหรับสารนิเทศของตนเอง คือ การสะสม / การ
จัดเก็บไม่ต่อเนื่อง ซึ่งเกิดจากปัญหาส่วนตัวของผู้สะสมสารนิเทศเอง ส่วนสารนิเทศของเพื่อน

สมาชิกฯ ประสบปัญหาสูงสุดคือ เนื้อหาไม่ตรงกับความต้องการ ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลมีความแตกต่างกันระหว่างบุคคล (Individual Differences) (สุภูมิ เจริญทรัพย์ 2532 : 41) ทำให้มีความสนใจในสารนิเทศแตกต่างกันไป สารนิเทศของผู้เชี่ยวชาญ สมาชิกฯ ประสบปัญหาสูงสุดคือ ปัญหาภาษายากทำให้ไม่เข้าใจ ปัญหานี้เกิดขึ้นเพราะพื้นฐานทางการศึกษาของผู้ใช้สารนิเทศต่างกัน ซึ่งสมาชิกฯ มีการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงระดับอุดมศึกษา จึงมีสมาชิกฯ ประสบปัญหาในประเด็นดังกล่าว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสื่อสารนิเทศ

1.1 หน่วยงานที่มีหน้าที่ผลิตสารนิเทศ ได้แก่ สำนักพิมพ์ หน่วยงานทางราชการ และหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ควรจัดทำสารนิเทศเนื้อหาต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น ได้แก่ เนื้อหาด้านสุขภาพอนามัย ความปลอดภัย ศาสนา และความเชื่อ ที่อยู่อาศัย ภูมิศาสตร์และการท่องเที่ยว เพื่อผู้สูงอายุสามารถเลือกใช้สารนิเทศตามความต้องการได้มากขึ้น

1.2 สารนิเทศสำหรับผู้สูงอายุควรมีเนื้อเรื่องง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน ใช้ภาษาง่าย ในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

หนังสือ ควรมีรูปเล่มกระทัดรัด ไม่หนาเกินไป พิมพ์ด้วยตัวหนังสือขนาดใหญ่ มีภาพประกอบ

นอกจากจัดทำหนังสือวิชาการและสารคดีต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ควรมีการจัดทำบันเทิงคดีเรื่องสำคัญ ๆ เช่น เรื่องที่ได้รับรางวัลเป็นหนังสือสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ วารสาร ควรจัดทำวารสารสำหรับผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นโดยมีเนื้อหาหลากหลาย ทั้งความรู้ทั่วไป การท่องเที่ยว สุขภาพอนามัย และบันเทิงคดี รูปเล่มกระทัดรัด การจัดรูปเล่มต้องสวยงาม ตัวหนังสือพิมพ์ด้วยอักษรขนาดใหญ่อ่านง่าย

1.3 สื่อมวลชน ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ ควรมีบทบาทในการจัดบริการสารนิเทศแก่ผู้สูงอายุ ดังนี้

วิทยุ

- ควรเพิ่มรายการสำหรับผู้สูงอายุให้มากขึ้น สาระความรู้ที่ควรจัดให้แก่ผู้สูงอายุ ได้แก่ เนื้อหาด้านความรู้ทั่วไป โดยเฉพาะข่าวเหตุการณ์ต่าง ๆ ในประเทศ สุขภาพอนามัย และการท่องเที่ยว

- ควรประชาสัมพันธ์รายการสำหรับผู้สูงอายุ ให้ผู้สูงอายุได้รับทราบล่วงหน้าอย่างทั่วถึงทางสื่อต่าง ๆ

- รายการสำหรับผู้สูงอายุ ผู้ดำเนินรายการควรพูดช้ากว่าปกติที่จัดสำหรับผู้ฟังกลุ่มอื่น ๆ เพื่อให้ผู้สูงอายุจะได้รับฟังอย่างชัดเจน

โทรทัศน์

- ควรเพิ่มรายการโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุมากขึ้น เช่น รายการตอบปัญหา สุขภาพ กิจกรรมที่ผู้สูงอายุได้กระทำเพื่อสังคม การสาธิตการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุหรืองานอดิเรก เป็นต้น

- ประชาสัมพันธ์รายการทางหนังสือต่าง ๆ ควรประชาสัมพันธ์รายการสำหรับผู้สูงอายุ ให้ผู้สูงอายุได้รับทราบล่วงหน้าอย่างทั่วถึงทางหนังสือพิมพ์และสื่ออื่น ๆ

หนังสือพิมพ์

ควรมีคอลัมน์สำหรับผู้สูงอายุโดยมีเนื้อหาเพิ่มมากขึ้น เรื่องเกี่ยวกับสังคมของผู้สูงอายุ หรือเรื่องราวขององค์กรผู้สูงอายุ สารคดีที่ผู้สูงอายุสนใจ ได้แก่ สุขภาพอนามัย ความปลอดภัย ศาสนา ความรู้ทั่วไป และบันเทิง (เช่น วรรณคดี บทเพลง เป็นต้น) รูปแบบของคอลัมน์ควรจัดทำให้โปร่งตา ใช้ตัวพิมพ์ขนาดใหญ่ มีภาพประกอบ

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริการสารสนเทศ

2.1 ชมรมผู้สูงอายุ ซึ่งจัดบริการสารสนเทศในรูปแบบการสื่อสารระหว่างบุคคล (ได้แก่ การอภิปราย บรรยาย และให้คำปรึกษา) และการสาธิตโดยมุ่งเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพอนามัย และศาสนาเป็นสำคัญ ควรปรับปรุงการจัดบริการสารสนเทศดังนี้

2.1.1 ควรขยายขอบเขตเนื้อหาของสารสนเทศให้กว้าง ได้แก่ ด้านความปลอดภัย ด้านที่อยู่อาศัย ภูมิศาสตร์ การท่องเที่ยว และความรู้ทั่วไป (เช่น ความรู้เรื่องต้นไม้ และสินค้าอุปโภคบริโภค เป็นต้น)

รูปแบบการเสนอเนื้อหาของสารนิเทศควรมีความหลากหลาย ตามความเหมาะสมกับเนื้อหา เช่น สารนิเทศด้านการท่องเที่ยว ควรนำเสนอในรูปแบบของ วิดีทัศน์ ภาพยนตร์ หรือสไลด์ หรือด้านความปลอดภัย ควรนำเสนอในรูปแบบการอภิปราย บรรยาย ประกอบสไลด์ เป็นต้น

2.1.2 การบริการสารนิเทศในรูปแบบของการอภิปราย บรรยาย ควรจัดทำเอกสารประกอบเรื่องที่จัดอภิปราย และบรรยายแจกแก่ผู้สูงอายุด้วย เพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุนำสารนิเทศไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่

2.1.3 ควรจัดตั้งห้องสมุด หรือมุมหนังสือไว้บริการแก่ผู้สูงอายุ ที่ต้องการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม

2.1.4 ควรจัดทำวารสารเพื่อเผยแพร่สารนิเทศด้านต่าง ๆ แก่ผู้สูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข่าวเกี่ยวกับผู้สูงอายุ และองค์กรผู้สูงอายุอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้สูงอายุจะได้รับทราบเรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลในวัยเดียวกัน

2.2 โรงพยาบาลและคลินิกผู้สูงอายุในโรงพยาบาล เป็นแหล่งสารนิเทศที่ผู้สูงอายุนิยมมาใช้ จึงควรจัดบริการสารนิเทศแก่ผู้สูงอายุให้กว้างขวางขึ้น ดังนี้

2.2.1 ควรจัดทำเอกสารเผยแพร่แก่ผู้สูงอายุ ในรูปแบบแผ่นลิฟท์ที่พิมพ์ด้วยตัวหนังสือขนาดใหญ่ ซึ่งผู้สูงอายุสามารถอ่านได้ชัดเจนและจัดแยกไว้โดยเฉพาะ

2.2.2 ควรจัดให้มีการนำเสนอสารนิเทศด้วยรูปแบบของวีดิทัศน์ในเนื้อหา ด้านสุขภาพอนามัย หรือความรู้ทั่วไปแก่ผู้สูงอายุ ที่รอคอยการตรวจรักษาจากแพทย์ ในวันที่เปิดคลินิกผู้สูงอายุ

2.2.3 ควรจัดมุมหนังสือสำหรับผู้สูงอายุในบริเวณที่ผู้สูงอายุจะเข้าใช้ ได้โดยสะดวก และมีป้ายหรือเครื่องหมายบอกชัดเจน

2.3 ห้องสมุดประชาชน มีบทบาทโดยตรงในการให้บริการสารนิเทศด้านต่าง ๆ ควรจัดบริการสารนิเทศสำหรับผู้สูงอายุ ดังนี้

2.3.1 ควรจัดมุมหนังสือสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ

2.3.2 ควรจัดให้มีกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุอย่างสม่ำเสมอ เช่น การอภิปราย บรรยาย วิดีทัศน์ ในเรื่องต่าง ๆ ที่มีผู้สูงอายุสนใจหรือต้องการทราบ เช่น ประวัติ

สถานที่สำคัญในประเทศไทย ชีวประวัติบุคคลสำคัญของไทย ความรู้เรื่องความก้าวหน้าทาง
วิทยาศาสตร์ เป็นต้น

2.3.3 ควรร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ ในการให้บริการสารนิเทศแก่
ผู้สูงอายุในรูปแบบห้องสมุดเคลื่อนที่ เช่น นำหนังสือและวัสดุต่าง ๆ เช่น เทปบันทึกเสียง วิทยุ
เป็นต้น ไปบริการแก่ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุต่าง ๆ

2.3.4 ควรมีการประชาสัมพันธ์บริการที่จัดให้แก่ผู้สูงอายุ ทางสื่อต่าง ๆ
เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับทราบอย่างทั่วถึง

2.4 กรมประชาสัมพันธ์ ศูนย์บริการของกรมประชาสัมพันธ์ควรมี
บทบาทในการให้บริการสารนิเทศแก่ผู้สูงอายุดังนี้

2.4.1 ควรจัดทำเอกสาร จุลสาร แผ่นปลิว ที่พิมพ์ด้วยตัวหนังสือขนาด
ใหญ่ เผยแพร่แก่ผู้สูงอายุมากขึ้นในเนื้อหาด้านความปลอดภัย ที่อยู่อาศัย ตลอดจนสวัสดิการสังคม

2.4.2 ควรจัดทำวารสารสำหรับผู้สูงอายุ เผยแพร่แก่ผู้สูงอายุให้มากขึ้น

2.4.3 ควรจัดห้องสมุดหรือมุมหนังสือในศูนย์บริการของกรมประชา-
สงเคราะห์ เพื่อบริการแก่ผู้สูงอายุที่ต้องการค้นคว้าหาความรู้

2.5 ร้านจำหน่ายหนังสือ

จัดทำรายชื่อนหนังสือที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ และจัดแสดงหนังสือที่น่าสนใจ
สำหรับผู้สูงอายุไว้ในร้านหนังสือ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเลือกซื้อหนังสือแก่ผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาตัวแปรที่มีผลต่อความต้องการและการใช้สารนิเทศของผู้สูงอายุ
2. ศึกษาบทบาทของห้องสมุดประชาชนในการให้บริการสารนิเทศแก่ผู้สูงอายุ
3. ศึกษารูปแบบที่มีผลสัมฤทธิ์ต่อการให้บริการสารนิเทศแก่ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ